STICUSA KNIPSELKRANT 122

AMIGOE — DINSDAG 15 APRIL 1986

Eénakter-festival zilveren Mascaruba:

Aanwezigheid toneeltalent nogmaals duidelijk bewezen

IN HET AFGELOPEN weekeinde bracht Mascaruba, voor twee uitverkochte zalen, in totaal zes toneelstukken voor het Arubaanse publiek. Dit in het kader van de viering van het 25-jarig bestaan van deze bekende amateur-theatergroep.

In het goed verzorgd programma-boekje waren er ook bijdragen te lezen van gouverneur F.B. Tromp, minister A.G. Croes en Jan Beaujon. Deze belichtten respectievelijk de waardering voor het initiatief van Mascaruba, het belang van Mascaruba voor de acceptatie van toneelkunst op Aruba, en de geschiedenis van Mascaruba.

Programma 1

De eerste avond bracht men drie stukken (alle zes stukken zijn in het Papiamento vertaald) en wel «E Loco» (L.E. Osorio), «Webu á la Rusiana» (Ph. Johnson) en «E Testament Plegá» (R.M. der Gard).

«E Loco» (reg. Chidó Quillotte) gaat over een in een gesticht opgesloten moordenaar die één voor één alle aanwezigen wurgt en half opeet. Het moraal: "Als regeringen en militairen kunnen doden, waarom ik dan niet?" Interessante wending aan het eind.

In «Webo à la Rusiana» (reg. Rafael Tromp) wordt een burgerlijk echtpaar in een hachelijk avontuur gestort door het bezoek van een Russische prins, die achtervolgd wordt of toch niet?

«E Testament Plegá», het stuk waarin de spelers het meest overtuigend waren, gaat over een stervende oude man, wiens dienstmeid niet alleen zijn dienstmeid, en wiens buurman niet alleen zijn buurman is. Of toch wel?

Programma 2

Het tweede programma bestond uit «E Hacidó di Bruha» (J.Z. Olivella), «E Heroe» (A. Cañas) en «Cas na Benta» (B.v. Kampen).

«E Hacidó di Bruha» (reg. Oslin Boekhoudt) is het verhaal van een jongedame die door de ene partij als een kwaadwillige heks en door de andere partij als een heilige wordt beschouwd. Het geheel speelt zich af in een rechtszaal, waar diverse malen ook het publiek bij wordt betrokken, hetgeen een interessant effect geeft.

«E Heroe» (reg. Oslin Boekhoudt) gaat over de wraakneming van een vrouw op een oud-revolutionair voor het doden van haar man tijdens een Zuidamerikaanse burgeroorlog. Boeiend en overtuigend gebracht.

In het laatste stuk «Cas na Benta» (reg. Harold Pereira), worstelen twee oude vrijsters met het probleem hoe hun huis te verkopen en hoe zaken te doen met de vreemde kopers die het huishouden op stelten zetten.

Met uitzondering van «E Heroe» zijn deze stukken hetzij komisch op zich, komisch gebracht, of door het publiek komisch opgevat. Er is duidelijk voor een vrij lichte programmering gekozen, waardoor er geen meer diepgaande stukken gebracht zijn. Het publiek, dat duidelijk op entertainment uit was, is ook aan zijn trekken gekomen. Bewijs hiervan waren de talrijke reacties op zekere (vooral humoristisch of dubbelzinnige) aspecten van de gebrachte stukken.

Amateurtheater heeft natuurlijk goede en minder goede kanten. Duidelijk is dat Mascaruba aan deze presentaties hard gewerkt heeft, waardoor de minder goede kanten vergeven kunnen worden, zoals bijv. "overacting", ronduit slechte afbuigingen (behalve «Cas na Benta»), en zelfs details zoals die vrouw uit het Aruba van anno 1920 met een Quartzpolshorloge om. De decors waren slordig, om het zo te noemen, en van de mogelijkheden voor meer interessante belichting heeft men jammer genoeg geen gebruik gemaakt.

Sterke kritiek is ook nodig op de Stichting Schouwburg, die toegestaan heeft dat twee avonden lang een fotograaf constant heeft staan flitsen, en mensen constant in en uit krakende deuren liepen! Dit is uitermate storend en getuigt van gebrek aan ervaring en vooral gebrek aan respect voor zowel het gebeuren op toneel als voor het betalende publiek.

Het positieve en belangrijkste aspect van dit alles blijft echter de goede inzet van alle betrokkenen om deze producties op de planken te brengen. De spontaniteit en positieve sfeer waarin dit gebeurt, vindt dan ook duidelijk waardering bij het publiek. Men ziet dat hier talent aanwezig is dat met meer ervaring (= meer voorstellingen per jaar) goed ontwikkeld kan worden. Mascaruba is terecht niet meer uit het Arubaans cultureel leven weg te denken. Zij draagt hierdoor echter ook grote verantwoordelijkheid voor het niveau van toneelkunst op Aruba, maar gezien de afgelopen 25 jaar kan men alle vertrouwen in de toekomst van deze theatergroep hebben. Hopi aña mas!

STAN KUIPERI

AMIGOE
DINSDAG 15 APRIL 1986

Ingezonden

Interpretaties in Debrot-symposium

OP MAANDAG 27 januari jl schreef ik in deze krant een stukje over de afsluiting van het Cola Debrot-symposium. Het artikel bereikte inmiddels mevr. Estelle Debrot-Reed in Colorado, USA en op 14 april jl. bereikte mij haar reactie. Het gaat hier met name om de vierde alinea: „Ook werd er (in de Aula van de UNA, kdg) gesproken over Debrot en 30 mei 1969. In de zaal werd benadrukt dat Debrot toen als een duidelijk leider is opgetreden en als een groot mens. Oversteegen zei in dit verband dat Debrot indertijd de regering in Den Haag had moeten vragen of hij van New York naar Willemstad mocht reizen. Dat werd hem pas na enig gesoebat toegestaan."

Naar aanleiding van wat Oversteegen hier opmerkte, hij had het o.a. over „een uitgenodigde opdracht", zo staat in mijn notities, vraagt mevr. Debrot mij in haar brief om te benadrukken dat deze woorden een geheel verkeerde indruk geven van wat er werkelijk aan de hand was. Zij schrijft dat de Nederlandse regering, i.c. minister-president P. de Jong, het juist op hoge prijs stelde dat Debrot direct naar Willemstad wilde reizen. Het was niet 's Gravenhage maar Fort Amsterdam dat voor moeilijkheden zorgde.

Juist omdat Debrot erg veel prijs stelde op een juiste weergave van de feiten van deze zeer historische dag wil mevr. Debrot graag deze rectificatie aangebracht zien.

Waar de fout of de foutieve interpretatie precies gemaakt werd, is onduidelijk; misschien dat prof. dr. J.J. Oversteegen in zijn aangekondigde biografie van Cola Debrot ook daarover duidelijkheid zal verschaffen.

KLAAS DE GROOT

Jeugdhuis Rincon een jaar:

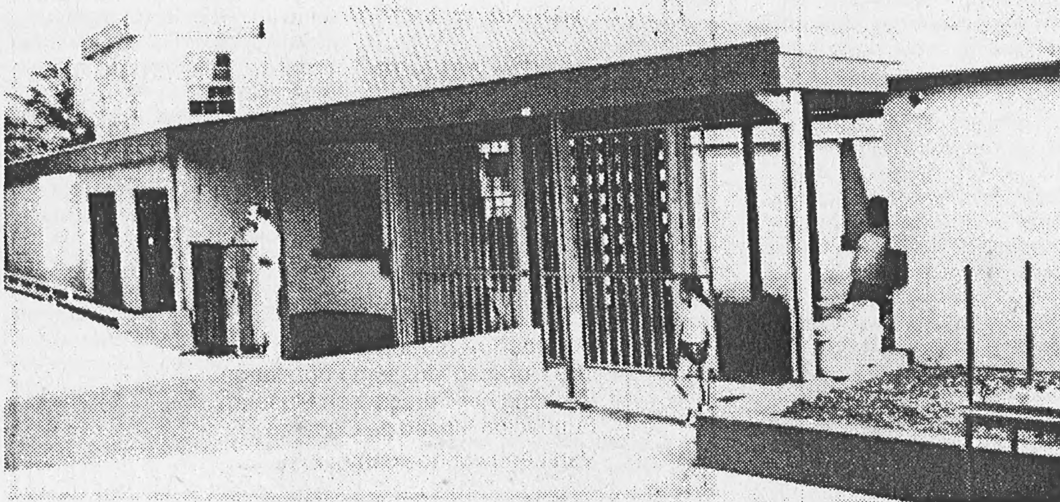
Tevreden ondanks exploitatietekort

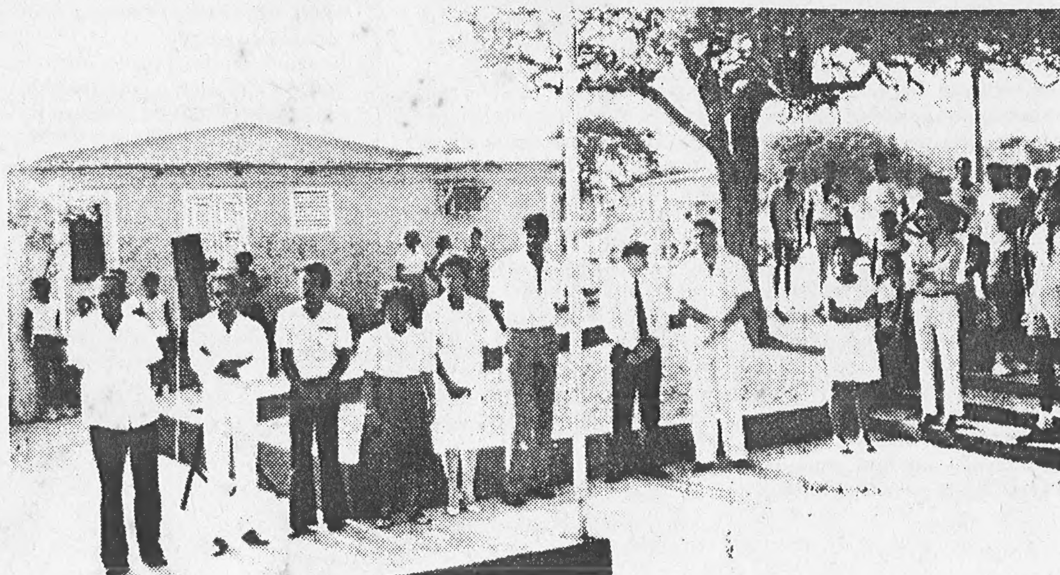
KRALENDIJK — Op 29 maart bestond het jeugdhuis te Rincon precies één jaar. Dat was een reden voor de bevolking van het wijkcentrum om het afgelopen weekeinde feest te vieren met het gehele gezin. In aanwezigheid van gezaghebber mr George Soliana en de gedeputeerde van Cultuur Franklin Crestian was er volop gelegenheid voor folkloristische dansen, declamatie en simadan.

Precies een jaar geleden werd de Rinconese gemeenschap verblijd met de opening van jeughuis Rincon, waar de bevolking al vanaf 1981 op had gewacht. Er was wel een jeugdhuis, maar de slechte staat van onderhoud was de oorzaak dat toenmalig gedeputeerde Humphrey Wout besloot het gebouw onbewoonbaar te laten verklaren. Aan het ingenieursbureau Plan 'D-2 werd opdracht gegeven een projectdossier samen te stellen om in de urgente behoefte van een eigen wijkgebouw voor de 2200 inwoners van Rincon te voorzien. Het CCB onder voorzitterschap van Sandra Salomons diende bij de vertegenwoordiger voor Ontwikkelingshulp het project- dossier in ten bedrage van anderhalf miljoen gulden. Het eilandgebied nam voor een kwart deel, hetgeen noodzakelijk is voor dergelijke educatieve projecten. De Nederlandse regering legde voor de realisatie van het jeugdhuis Rincon een bedrag van f. 1.296.760,-- op tafel. In principe zou het Cultureel Centrum van Bonaire (CCB) een vierde moeten bijdragen in de totale kosten maar duidelijk werd, dat dit vrijwel onmogelijk was. Derhalve werd de bijdrage van Bonaire teruggebracht tot slechts vijftien procent en dat was dan de inbreng van de grond en het feit dat de buurtbewoners zelf hun wijkcentrum zouden schilderen.

Het grootste probleem was echter wel, dat de Nederlandse financiering niet de exploitatiekosten van het jeugdhuis zouden dekken en derhalve startte het CCB — als overkoepelend orgaan — een actie waarbij men verzekerd zou kunnen zijn van een maandelijkse bijdrage. Deze actie mislukte echter. De volgens Salomons veertigduizend gulden exploitatiekosten per jaar zouden door de wijkbewoners zelf moeten worden opgebracht. Inmiddels heeft het jeugdhuis het afgelopen jaar toch gedraaid; zij het niet geheel naar financiële tevredenheid. Het blijft echter moeilijk om een wijkcentrum, dat vooral gericht is op sociale en educatieve activiteiten van eigen financiën te bedruipen. Afgelopen week bleek echter wel, dat men daardoor niet terneergeslagen was en de eenmaal goed ingezette weg, waarbij het jeugdhuis optimaal gebruikt werd, zal worden voortgegaan.

KRALENDIJK — Gedeputeerde van Cultuur Franklin Crestian voerde het woord tijdens de herdenking van het éénjarig bestaan van jeugdhuis Rincon. Crestian was ook degene die bij de officiële opening een lans brak voor meer culturele activiteiten te Rincon, zodat de bewoners van het zeventien kilometer van Kralendijk afgelegen dorp niet meer voor hun culturele aspiraties afhankelijk waren van jeugdhuis Jong Bonaire. Bij de foto: gedeputeerde Franklin Crestian tijdens zijn toespraak voor het éénjarige wijkcentrum.

KRALENDIJK — Diverse genodigden onder wie gezaghebber mr George Soliana en het hoofd van de afdeling Cultuur Frans Booi waren aanwezig bij de verjaardag van het mooie jeugd- en wijkcentrum van Rincon. Op 29 maart was het precies een jaar geleden dat het moderne gebouw, waarin ook een bibliotheek is ondergebracht officieel werd geopend.

Gevolmachtigd Minister Hernandez opent expositie over Ned. Antillen

WOUDENBERG – Van 21 april tot en met 1 mei wordt er in het gemeentehuis een tentoonstelling gehouden over de Nederlandse Antillen. De tentoonstelling is een onderdeel van het samenwerkingsverband met het Kabinet van de Gevolmachtigd Minister van de Nederlandse Antillen en de Oranjevereniging te Woudenberg.

De Gevolmachtigd Minister, Mr. G. T. Hernandez, zal zaterdag 19 april 's middags om 14.00 uur de tentoonstelling officieel openen.

De tentoonstelling wordt op initiatief van de Oranjevereniging gehouden in het kader van de Koninkrijksgedachte die dit jaar op Koninginnedag centraal staat.

Het doel van de tentoonstelling is de belangstellenden kennis te laten maken met de Nederlandse Antillen en hun kultuur. De Stichting voor Culturele Samenwerking „Sticusa" uit Amsterdam heeft met zorg een aantal onderdelen voor de tentoonstelling in Woudenberg samengesteld.

Zo valt er ondermeer een foto-tentoonstelling te zien, die uit 20 panelen bestaat en in woord en beeld een vluchtige indruk geeft van de kulturen van de Nederlandse Antillen. Om het geheel begrijpelijk en duidelijk over te laten komen zal de heer Blom van „Sticusa" gedurende de openingstijden aanwezig zijn om groepen en/of geïnteresseerde particulieren voorlichting te geven over de Nederlandse Antillen.

Er is ook een literatuur-tentoonstelling. Onder literatuur wordt in dit verband verstaan: scripties, doctoraal studies, romans, poëzie, fotoboeken, bundels artikelen en/of verhalen etc. De nadruk ligt daarbij niet op een bepaalde schrijver of groep scribanten, doch op een algemeen overzicht van datgeen wat leeft op de Nederlandse Antillen.

SCHILDERIJEN

Sinds jaar en dag verwerft „Sticusa" Antilliaanse beeldende kunst, die zij toevoegt aan haar „eigen kunstuitleencollectie. De bedoeling van deze collectie is een totaal beeld te geven van de hedendaagse Antilliaanse beeldende kunst. Een deel hiervan zal op de tentoonstelling in het gemeentehuis te zien zijn.

Er is daarbij gekomen voor een representatieve doorsnee, die de beelden van de foto-expositie ondersteunen, doch ook een andere dimensie kunnen geven.

POPPEN

Mevrouw C. Zanoni-Castreras uit Almelo zal een door haar gemaakte collectie poppen laten zien. Zij vervaardigt de poppen met een zeer eigentijds en herkenbaar karakter. Sticusa beschouwt deze aanvulling op de tentoonstelling als zeer waardevol.

Ter bijwoning van de opening van de tentoonstelling zijn de volgende personen en organisaties uitgenodigd: Het college van B en W, de zittende en komende gemeenteraadsleden, culturele organisaties, vertegenwoordigers van de scholen, service-clubs, bestuursleden van Sticusa, personeel van het Kabinet van de Gevolmachtigd Minister van de Ned. Antillen, leden van de Eerste en Tweede Kamer, alsmede de Minister van Antilliaanse Zaken, Drs. J. de Koning en relaties van de Oranjevereniging.

Vanaf 21 april is de tentoonstelling op werkdagen geopend van 9.00 tot 17.00 uur. Op Koninginnedag is de tentoonstelling geopend van 10.00 tot 17.00 uur. De tentoonstelling is te bereiken via de ingang aan de Parklaan.

Optocht in Antilliaanse sfeer op Koninginnedag

WOUDENBERG – Op Koninginnedag wordt er 's avonds om 20.00 uur een optocht voor de jeugd georganiseerd door de Oranjevereniging.

Het is de bedoeling dat de optocht in Antilliaanse sfeer wordt gehouden en als er kinderen zijn die niet goed weten wat ze aan moeten trekken, moeten ze maar eens goed kijken naar de film die ze ongetwijfeld op school over de Antillen te zien krijgen. Aan de optocht zal ook een groep Antilliaanse kinderen meedoen. Het is de bedoeling dat de kinderen alleen of in kleine groepjes meedoen. Dit kan verkleed op z'n Antilliaans, met of zonder voertuig. Vanaf 19.40 uur wordt er opgesteld bij het Julianaplein en de Irenestraat.

Vanaf 19 april zijn er in het gemeentehuis poppen te zien, die misschien ook ideeën geven voor het verkleden.

Schilderen zoals een volwassene dat niet meer kan

Stap voor Stap

GISTERMORGEN WERD IN het CCC op originele wijze een tentoonstelling geopend van tekeningen en schilderijen door leerlingen van de heer Wilson Garcia. Vier van hen hadden een laken beschilderd (met o.a. de tekst «I walked here») en daarin bevond zich een hoeveelheid confetti. Met een enorme ruk werd het laken omhoog getrokken en de confetti daalde toen neer over de aanwezigen; een mooi beeld van wat op andere wijze in kleur al op het papier terecht gekomen was dat nu in het CCC tegen de wanden te kijk hing.

Vierentwintig leerlingen in totaal verzorgden het werk voor deze tentoonstelling, variërend in leeftijd van 5 tot 17 jaar. Samen geven zij een beeld van waartoe jongeren — schilderend — in staat zijn. Het is een heel scala van mogelijkheden dat aan de bezoeker tentoongesteld wordt. Direct links bij de ingang van de expositiezaal staat een soort motto van deze jongelui; er staat: "Wij proberen de problemen die verband houden met licht, kleur en ruimte op te lossen".

Al rondgaand en kijkend wat dan wel de problemen met licht, ruimte en kleur zijn, is er een — naar ik veronderstel — leeftijdgebonden scala:
Tekeningen die heel direct een weergave zijn van een kinderlijke werkelijkheid: Michael Jackson is een werveling van kleur; een ijsco is iemand die tegen je lacht.
Tekeningen die een suggestie zijn van een bepaalde ruimte of van een landschap, zoals die prachtige groen / gele impressies.

Tekeningen / schilderijen die duidelijk maken dat jongeren niet alleen "realiteit" willen maken, maar potlood of penseel in dienst stellen van een eigen werkelijkheid, zoals die erg mooie blauw / witte boom of die grappige in een beweging uitgevoerde potloodlijnen die een neus of een eend verbeelden/

Een volgende categorie is de groep van de portretten; ze variëren van het thema "ik teken een indiaan" of "ik teken die mevrouw" tot het thema "zou ik mezelf kunnen tekenen? wie ben ik eigenlijk?".

Dan is er tenslotte nog een groep van tekeningen / schilderijen die een bepaalde manier van denken, een bepaalde levens- filosofie al, representeren. Het zijn de schilderijen/tekeningen direct links om de hoek als je binnenkomt en schuin er tegenover aan de andere kant van de zaal. Zowel idee als uitwerking laat zien dat het hier gaat om het werk van al wat gevorderde / oudere leerlingen.

De tentoonstelling heet STAP VOOR STAP. Dat kan natuurlijk betekenen dat jongeren stukje bij beetje vooruitgaan; het kan ook zijn dat mensen die het werk zien stapje voor stapje dichterbij bij elkaar komen en dichter bij een kinderziel die — onbevangen als hij is — vaak meer blootlegt dan waartoe een volwassene in staat is. Voor mij was deze tentoonstelling in het CCC de moeite waard, zowel uit artistiek oogpunt als uit het oogpunt van wat jongeren vermogen.

SYBREN PAUL

Amigoe WOENSDAG 16 APRIL 1986

KOPEBO: Komishon pa Papiamentu den Enseñansa na Bonaire

Stuurgroep Papiamentu geïnstalleerd door BC

KRALENDIJK — Afgelopen week heeft het BC besloten om een stuurgroep op te richten om de beleidsmaatregelen van het eilandgebied ten attentie van het Papiamentu maar vooral vanwege de introduktie van de landstaal in het onderwijs voor te bereiden en uit te voeren. De algemene coördinatie en het secretariaat ligt in handen van Norwin Willem, de voorzitter van de vakbond Simabo.

Geruime tijd bestaat ook bij het BC van Bonaire in navolging van Curaçao de wens om de landstaal als vak in te voeren in het basisonderwijs. Wel is men er van overtuigd, dat deze beleidsvoornemens van de overheid een totaalplan moeten inhouden waarvan de verschillende aspecten op het juiste ogenblik en vooral goed gecoördineerd uitgevoerd zullen moeten worden.

De aanpak, aldus de overwegingen van het BC dient professioneel, systematisch weldoordracht en consistent te zijn, waarbij de inbreng van practiserende onderwijsmensen uiteraard onontbeerlijk is. In de commissie zijn vertegenwoordigers van alle basisscholen benoemd, maar voor de administratie en de professionele ondersteuning zijn er bovendien twee ambtenaren benoemd waarvan één van het departament van Onderwijs en één van de afdeling onderwijs. Daarnaast is er ook een adviseur lid in de op te richten stuurgroep benoemd.

De officiële contactpersonen voor de contacten met de Grupo di Koordinashon de Maneha di Papiamentu (Komapa) op Curaçao zijn de heren Ernesto Melaan en drs Eus Anthony De Bonaireaanse stuurgroep zal minimaal eenmaal per week vergaderen, waarbij niet uitgesloten is dat de stuurgroep ook ad hoc- commissies zal oprichten. De administratieve ondersteuning ligt in handen van de afdeling Onderwijs, dus in handen van de heer P.D. Cicilia, terwijl de leerkrachten die lid zijn van de commissie een vergoeding van 250 gulden per maand zullen krijgen. De commissie zal de werkzaamheden verrichten onder de naam Komishon pa Papiamentu den Enseñansa na Bonaire, een voorlopig nog voornamelijk etymologisch gevormde naam die als Kopebo door het leven zal gaan.

Amigoe DINSDAG 15 APRIL 1986

Met twee voorstellingen

Mascaruba voor TeleAruba

ORANJESTAD — In het kader van zijn zilveren jubileum zal de Arubaanse toneel- vereniging Mascaruba twee voorstellingen voor TeleAruba geven.

De eerste vindt vanavond half zeven plaats waarbij Mascaruba in samenwerking met TeleAruba voor de jeugd brengt «E lobo Blauw», geschreven door Ramon Sharpe, die ook tezamen met Chidó Quilotte de regie voert. In dit stuk komen jeugdleden van Mascaruba in actie. Aanstaande donderdagavond van half negen tot tien uur brengt Mascaruba voor de televisie het enige jaren geleden in Cas di Cultura opgevoerde stuk «Un trabao milagroso».

In verband met het feit dat afgelopen vrijdag en zaterdag velen teleurgesteld huiswaarts moesten gaan omdat het Cas di Cultura uitverkocht was, alsmede de vele verzoeken zal Mascaruba aanstaande vrijdag en zaterdag een heropvoering van de gespeelde éénakters geven. Vrijdagavond: «E Loco», «Webo à la Rusiano» en «Testament Plegá». Voor zaterdagavond: «E Hacidó di Bruha», E Heroe» en «Cas na Benta». De uitvoeringen beginnen steeds om half negen.

KRALENDIJK — Afgelopen vrijdag werd de commissie die zich zal belasten met de invoering van Papiamentu als vak in het Bonaireaanse onderwijs, officieel geinstalleerd. De leden van deze commissie zijn E. Melaan, E. Anthony, J. Wout, F. de Palm, E. Carolina Marchena, B. Balentien Janga en G. Dammers. Degene die belast is met de coördinatie van de groep is Norwin Willem de lachende derde (van rechts). De naam waaronder deze groep zal gaan werken is Kopebo.

Amigoe DONDERDAG 17 APRIL 1986

Mening polsen over voertaal bij onderwijs

Engels op school commissie op Statia

SINT EUSTATIUS — Donderdag 17 april is op St. Eustatius de commissie «Engels op School» geïnstalleerd met daarin vertegenwoordigers van de diverse scholen op het eiland en een vertegenwoordiger van de Parents- Teachers Association.

Deze commissie is opgericht om de ouders van schoolgaande kinderen en de bevolking in het algemeen te polsen over een eventuele invoering van het Engels als instructietaal in de scholen op het eiland. Binnen twee maanden na de installatie dient hierover gerapporteerd te worden aan de opdrachtgever, het Bestuurscollege van St. Eustatius.

In een Eilandsraads- vergadering, gehouden op 10 maart werd unaniem besloten het Nederlands te handhaven als instructietaal in het onderwijs op St. Eustatius. Enkele redenen die daarvoor werden aangevoerd, waren:

- de officiële taal bij eilands- en landsdiensten is nog steeds het Nederlands;
- het vervolg- onderwijs in het Engels biedt geen garanties voor toekomstige werkgelegenheid bij bijvoorbeeld de overheid. Bij terugkomst uit Amerika of de regio moet de afgestudeerde een examen afleggen in het Nederlands voor men wordt geaccepteerd;
- de overschakeling van het Nederlands naar het Engels is een zeer dure zaak. Leermiddelen ondermeer dienen in het Engels te zijn en de leerkrachten dienen een aanvullende opleiding in het Engels te krijgen en bestaande onderwijzers- en leraren- opleidingen dienen veranderd te worden. Daaropvolgend zal een informatie- avond gehouden worden in het Community Centre. Hier zullen de bevindingen van de commissie besproken worden, zullen de voor- en nadelen nog eens op een rijtje gezet worden en zal de bevolking de gelegenheid krijgen vragen te stellen.

11

TONEEL ALS THERMOMETER VAN DE CULTUUR VAN EEN VOLK

door Wim Rutgers

Wat toneel precies is dat is moeilijk te zeggen. Eén definitie ervan is een geschreven tekst ten tonele, op het podium brengen. Het is een irreële wereld die je gedurende twee uren reëel wilt maken. Wat je doet is niet waar, het is irreëel, maar voor de acteurs gebeurt het op dat moment echt. Of eigenlijk 'ongeveer' echt, want voor het personage is het echt, voor de persoon niet.

Federico Garcia Lorca zei: toneel is de thermometer van de cultuur van een volk. In theater heb je danskunst, muziek, acteren, expressie — een geheel van kunsten samen.

Aan het woord zijn Nena Vrolijk, Oslin Boekhoudt en Domi Tromp, drie bestuursleden van het zilveren toneelgezelschap MASCARUBA, die al vanaf de oprichting op 10 april 1961 aan hun groep verbonden zijn.

Een gesprek over vijfentwinig jaar Mascaruba; de oprichting, regie, Papiamento, de optredens en de inhoud van de ruim veertig stukken die in vijf lustra gespeeld zijn.

HET BEGIN

Het Spaanstalig toneel heeft zich vooral geconcentreerd in de *Sociedad Bolivariana* vanaf 1937; het Engelstalig toneel kwam voornamelijk tot bloei in de kring van Lago-employées met hun "Dramatic Workshop" in de jaren vijftig; het Nederlandstalig toneel is er vanaf 1941 door het *Algemeen Nederlands Verbond* ; Pieter en Lien Würz richtten in 1953 de groep 'Aruba' op; Henk van Ulsen was in 1955 de eerste beroepsregisseur die naar de Antillen kwam... Aldus enkele gegevens uit de *Encyclopedie van de Nederlandse Antillen* (1985) over het toneel op Aruba.

Toen op 15 november 1958 Cas di Cultura werd geopend, werd er een in het Papiamento vertaald toneelstuk opgevoerd: *Ketty n'sa gaña nunca*. Toenmalig voorzitter Jan Beaujon had daarmee de bedoeling iedereen de weg te leren naar de nieuwe schouwburg. In die tijd was Papiamentstalig toneel nog een zeldzaamheid.

Wel waren er groepen als "Grupo Artistico di Santa Cruz" met o.a. Sim Frank en Hubert Booi als regisseurs, "Studio Comediantes" en "Centro Apostolico Arubano". De laatste was eigenlijk geen specifieke toneelgroep, maar een sociaal-apostolische groep die toneel gebuikte voor didactisch-moraliserende doeleinden, met stukken als *Golgotha* van Hubert Booi, *Asina sa biba, Soño di Pascu, Bo felecidat ta seca mi* door Ernesto Rosenstand en Dickens' *Chistmas Carroll.*

Hieruit werden de leden voor Mascaruba gerecruteerd. Zo'n tiental ervan zijn al vijfentwintig jaar aan Mascaruba verbonden en vieren dus met het zilveren bestaan van hun vereniging hun persoonlijke jubileum!

Momenteel heeft de groep 46 leden en aspirant-leden. "Op dit moment vormen wij op Aruba eigenlijk nog de enige echte actieve toneelgroep. Het valt niet mee een groep bij elkaar te houden; we mogen al blij zijn dat ons dat 25 jaar lang gelukt is steeds. We zouden wel meer groepen op het eiland wensen. Dan zouden we eilandelijke festivals kunnen organiseren en was er wat gezonde competitie. Die ontbreekt nu, omdat we de enige zijn."

REGISSEURS

De aanleiding tot de oprichting is eigenlijk tweeërlei geweest: de nieuwe schouwburg waarin Jan Beaujon graag geregeld Papiamenstalig toneel opgevoerd wilde zien, en de komst van door de Sticusa naar de Antillen uitgezonden Nederlandse regisseurs als Joeki Broedelet die de eerste was die Mascaruba regisseerde, Piet Eelveld, Peter Holland, Maxim Hamel, Piet en Elly Kamerman en Dolf de Vries, die allemaal gedurende het eerste decennium van Mascaruba's bestaan kwamen. Ze werden meestal uitgezonden naar Curaçao en kwamen daarna naar Aruba of vlogen ieder weekend bijvoorbeeld over.

Gelijktijdig met deze buitenlandse regisseurs assisteerden de eigen mensen als Domi Tromp en Oslin Boekhoudt, zodat deze de taak vanaf 1971 konden overnemen. Elke keer zei Jan Beaujon: deze mensen gaan steeds weer weg, jullie moeten self-supporting worden!

Volgens de statuten zijn er secties Spaans, Engels en Nederlands toneel binnen Mascaruba mogelijk. Er zijn ook inderdaad enkele stukken in het Nederlands en Engels opgevoerd, maar deze secties zijn eigenlijk maar kort actief geweest, zodat Mascaruba zich voornamelijk op het Papiamento heeft toegelegd.

Onze eerste bijeenkomst was op een zondagmorgen — 10 april 1961 — Joeki Broedelet zat midden op het toneel aan een tafel en wij kwamen met een vertaling van een stuk dat we zouden inoefenen. In die tijd waren we nog gauw klaar met zoiets, we waren groen-groen hoor!

De Nederlandse regisseurs lieten de tekstanalyse, de vertaling en zaken als uitspraak aan ons over, maar omdat veel kenwoorden gelijk zijn konden ze toch de grote lijn wel volgen al verstonden ze geen Papiamento; en natuurlijk de non-verbale expressie die toch zo'n zeventig procent van het acteren uitmaakt. Maar het was inderdaad moeilijk. Wel werden de stukken in overleg met de regisseurs later vertaald, door een hele serie leden van Mascaruba. Het ging er maar om wie op dat moment tijd had. De laatste jaren heeft Julieta Quilotte veel vertaald, vroeger werd het gedaan door Nena Vrolijk, Maria Mathilda, Maria Schwengle, Philomena Vrolijk en heel wat anderen.

Deze vertalers maakten dan de basisvertaling klaar en die werd gedurende de analyse bijgevuld.

Mascaruba's stuk: E Oficio.

Deze vertalingen zijn allemaal bewaard in ons eigen archief met copieën van de meeste in de Biblioteca Nacional. De vereniging heeft ook een volledig archief met tapes van de opvoeringen vanaf 1962.

Als je een paar maanden flink met een stuk bent bezig geweest, gooi je het in een hoek en daarna kun je het niet meer vinden. Je vindt ze soms terug op de gekste plaatsen. Het zou daarom mooi zijn als we de stukken die we gespeeld hebben, zouden kunnen

Vervolg z.o.z.

MASCARUBA

 vervolg v.p. 5

MASCARUBA

TA PRESENTA

TIRO RIBA TIRO

(Georges Feydeau)

31 Agosto - September 1984

CAS DI CULTURA

Julio

Leontine

Gustavo

Frenky

Bèchl

Shon Cai

Recherche

Madame Latour

Recherche

uitgeven. Het zou goed zijn om zo de in het Papiamento vertaalde wereldliteratuur beschikbaar te maken.

EIGEN

Van de Nederlandse regisseurs zijn we overgegaan naar eigen regisseurs. We hebben veel Nederlandse invloed gehad in het begin en dat hebben we nog, maar de laatste tijd hebben we veel contacten met Colombia, minder met Venezuela. Langzamerhand zijn we zo overgegaan naar werken uit Spaanssprekende landen. Ook door de internationale drama festivals. Met Jamaica hebben we ook wel contact, en met Santo Domingo. Maar we zijn nog niet tot een uitwisseling gekomen. Het Caribisch element zal langzamerhand moeten komen.

Er is dus inderdaad een lijn met invloed van Nederlands-Europees toneel, die daarna 'zakt' naar Zuid-Amerika. Waarschijnlijk gaan we ook meer oorspronkelijke toneelstukken brengen.

In het verleden hebben we eigen Arubaanse stukken gebracht als Hubert Booi: *Golgotha*. Ook Ernesto Rosenstand: *Macuarima* en *Dushi venganza*, schreef voor Macaruba tot hij in 1978 een eigen toneelvereniging oprichtte: Teatro Experimental Arubano. Ramòn Sharpe heeft verschillende stukken in het Engels geschreven, en recentelijk voor het laatste jeugdfestival *E lobo blauw* in het Papiamento. Daarin zal hij nu verder gaan. Wij willen ons trouwens niet beperken tot oorspronkelijke stukken die geschreven worden door onze leden alleen, maar door wie dan ook. Als er goede stukken bestaan zijn ze welkom!

Schrijven neemt al je vrije tijd in beslag; als onze eigen leden dat gaan doen, zijn ze verder voor de groep als speler verloren. We hebben gewoonweg nog niet voldoende eigen stukken; bovendien moet je je acteren toetsen aan het internationale niveau. Het beste is natuurlijk eigen stukken op hoog niveau, maar dat heb je niet een-twee-drie; dat moet langzamerhand groeien.

NAAR HET BUITENLAND

In september 1973 zijn we met *Nochi Rubiano* naar Suriname geweest, toen het C.C.S. zijn zilveren jubileum vierde; daar was de premiere van het stuk. En toneelstuk in het Papiamento was voor Suriname natuurlijk een beetje moeilijk en toen kwam Oslin Boekhoudt op het idee om een avond folklore te maken. Dat hebben we in een week tijds vier keer opgevoerd: twee keer in Paramaribo, in Wageningen en in Nickerie. Alle vier keer was de zaal uitverkocht.

Met de bus gingen we naar Wageningen; dat was acht uur rijden. Toen konden we daar in de polder nergens een piano vinden, tot men een kapotte met losse toetsen opdook in een opslagplaats. Met elastiekjes heeft Rufo Odor toen alle toetsen één voor één vastgemaakt, zodat hij toch kon spelen. Vooral Nickerie was leuk om er op te treden.

Daarna hebben we deze avond ook gebracht in Club Miramar-Punto Fijo, in Bogota en in New York als toerisme-bevordering, en ook op de andere Antilliaanse eilanden. Voor *Nochi Rubiano* kan de taal van het bezochte land gebruikt worden door de ceremoniemeester, terwijl de stukjes toneel in het Papiamento waren.

Met *Macuarima*, geschreven door Ernesto Rosenstand en geregisseerd door Oslin Boekhoudt en Dolf de Vries, zijn we naar Coro geweest, waar we het stuk in het grote openluchttheater Concha Acûstica voor ruim tweeduizend mensen hebben opgevoerd. Papiamenstalig toneel in Venezuela; maar de toeschouwers zeiden na afloop dat ze het wel voor zeventig procent verstaan hadden. Heel wat Arubaanse fans zijn toen ook met ons meegereisd.

Voor de Engelse kolonie in Caracas hebben we ter gelegenheid van een *Daily Journal Theatre Festival* het stuk *Why I am a bachelor opgevoerd in juli 1974. Eigenlijk naar analogie van dat festival zijn we hier begonnen met het Aruba International Drama Festival* vanaf 1976. Oslin Boekhoudt oriënteerde zich in 1973; daarna nam men deel in 1974 en toen begonnen we zelf.

JEUGDTONEEL

De jeugdtoneelafdeling is nog niet officieel opgericht, maar functioneert wel, bijvoorbeeld op de *Festivals di Teatro Juvenil*.

We moeten nu meer aandacht gaan besteden aan de jeugd, ook in verband met de overdracht; de jongeren moeten het gaan overnemen. In 1979 regisseerde Rita Thomas *E mucha i e barbulet* voor de kinderen. Daarna verzorgde Lenie Jeandor twee stukken: *Dulcita i su burico; Shon Gogo i su grawatachi. E lobo blauw* is pas geleden opgenomen voor televisievertoning. Heel wat kinderen van leden doen mee aan deze stukken en ook soms voor een kinderrol in volwassen toneel, zoals Vanessa Quilotte in *Un trabao milagroso.*

We zouden een toneelschool moeten hebben op Aruba, net als de muziek- en balletschool. Dat zou voor de jeugd belangrijk zijn Jongeren leren een stuk lezen, analyseren hoe de dialogen zijn opgebouwd, oefenen in uitspraak en stembeheersing, in bewegingsleer en dergelijke belangrijke zaken meer. Daar kan iedereen die dat oefent in zijn later leven profijt van hebben! Daarvoor zouden we een toneelpedagoog moeten kunnen benoemen.

TELEVISIE

Al direct na het eerste lustrum hebben we in 1967 met *Cada famia riba su mes pia* een rechtstreekse uitzending voor de televisie verzorgd. Toen had Tele-Aruba nog maar één camera die door Dimitro Tromp bediend werd. Maxim Hamel zat in de controlekamer. We hebben dat stuk toen ook op Curaçao voor de televisie gebracht; daar hadden ze al twee camera's.

In maart 1967 hadden we voor de t.v. trouwens al *Caminda di Santa Cruz* opgevoerd; dat was het eerste stuk. Daarna volgde nog *Golgotha* in 1968 onder regie van Oslin Boekhoudt.

Ook *Macuarima* hadden we helemaal opgenomen; de opnamens waren al klaar. Maar toen had alleen de Lago nog maar een videocamera; Tele-Aruba nog niet, en op een gegeven moment had men daar een video-tape nodig en nam men per ongeluk onze video-opname, waardoor alles werd uitgeveegd. We waren al om vijf uur in de ochtend bij Ayó geweest om opnames te maken en er waren prachtige beelden bij. Maar alles was nu weg; om te huilen. Wel hadden we nog geluidstapes van het stuk.

Daarna is *Un trabao milagroso* nog als film opgenomen in Quinta del Carmen en bij de Eagle waar we een treinstationnetje hebben nagebouwd waar we midden in de nacht filmden. Toen kwam *E lobo blauw*, en het laatste is *E [illegible]* dat we in 1984 speelden en nu weer. De montage ervan is bijna klaar, de film zal nog deze maand vertoond worden.

Daags voor Kerstmis wordt de laatste jaren *Soño di Pascu* voor Radio Kelkboom als hoorspel gebracht. In 1963 hebben we in Santa Cruz het openluchtspel *Maria di Ser'i Noka* opgevoerd. Wij hadden met dat spel willen doorgaan, maar toen stierf de hoofdrolspeelster Lulu Marchena; dat was zo'n klap dat we het nooit meer hebben opgevoerd.

GENRES

We kiezen stukken die raakvlakken hebben met onze gemeenschap en we proberen de vertaalde stukken aan te passen aan de lokale omstandigheden.

Op de vraag of Mascaruba niet juist altijd alleen maar licht werk speelt of alleen blijspelen die suc-

vervolg →

Kinderen van de fraters

- Een gesprek met Jules de Palm -

door Henk Egbers

"Ben ik abnormaal als ik zeg dat mijn schooltijd bij de fraters van Tilburg op Curaçao mijn leukste levensperiode was? Ik ben een zeer dankbare vent en vertik het om dat te vertekenen". Vanuit die mentaliteit schreef Jules de Palm een boek vol herinneringen over zijn schooljaren op het St Thomascollege in Otrobanda. De Bezige Bij in Amsterdam gaf dezer dagen 'Kinderen van de fraters' uit. "Dit boek zal eerder naast John de Pool dan naast Frank Martinus Arion komen te staan. Het is geen literair hoogstandje, maar een sociocultureel document", aldus De Palm.

Hasi ko'i mucha blanku. Op die manier werd de kleine Jules door zijn grootmoeder tot de orde geroepen. Een wit kind dat zich misdroeg kreeg te horen 'Stòp di hasi ko'i neger! "Grootmoeder vond dat belachelijk, maar als blank de norm was, dan was zij een blanke negerin want zij wist zich te gedragen, zij had goede manieren en zij zag er altijd verzorgd uit".... In het eerste hoofdstuk met de titel 'De blanke negerin' tekent Jules de Palm een prachtig Curaçaose wela.

"De blanke wereld regeerde. Maar mijn vader zei altijd: 'Het enige wat ze je niet af kunnen nemen is wat je in je bol hebt'. Bij ons is 'kennis is macht' er al vroeg ingeheid. Die houding heb ik aan de fraters te danken. Ze hebben dat duidelijk gemaakt; met de zweep vaak. Maar ik verwachtte toen niet dat ze het anders zouden doen".

De Gevolmachtigd minister, Boy Hernandez, hield in het Fratershuis van Tilburg dit boek ten doop. Dertig oude fraters, die ooit op Curaçao werkten zongen, met tranen in de ogen, het volkslied van het eiland in het papiamentu. "De waarde van het strenge en strakke optreden van de fraters weet men pas later te waarderen", zei hij. "Hoewel er een levensgroot verschil in mentaliteit is tussen de Latijns-Amerikaanse mens en de westerse samenleving kunnen de Antillen doorgaans bogen op een discipline die op hetzelfde niveau staat als van de westerse landen".

De Palm:"Ik weet, dat de fraters nu veel kritiek krijgen. Deze generatie kletst achteraf. Je kunt als mens van de 20e eeuw ook de 17e eeuw niet goed beoordelen. De meesten van onze generatie weigeren mee te zingen in het koor der jongeren, die de fraters zien als boosdoeners, die in 100 jaar alleen maar onheil hebben gesticht en willens en wetens onze cultuur om zeep hebben willen brengen".

Grootmoeder was echter maar wat trots op de fraters en haar kleinzoon op 'de hollandse school'. Het Thomascollege, waarvoor je schoolgeld moest betalen in tegenstelling met de nabijgelegen armenschool van St. Vincentius stond bovendien maatschappelijk in hoog aanzien. Tegen ieder die het maar horen wil zei ze, wijzend op de kleine Jules,: 'Mucha di Fratu...Mucha di Fratu...' Maar de jonge De Palm hoorde dat verder door niemand anders zeggen. Wel

werd hem op straat nageroepen: 'Yu di fratu....!'

"In dit boek probeer ik weer te

vervolg p. 8

---

ces verzekeren, reageren Nena Vrolijk, Oslin Boekhoudt en Domi Tromp direct: als je goed gespeelde blijspelen wilt zien, moet je inderdaad naar Mascaruba gaan. Maar vanaf het begin hebben we ook een thriller, tragedies, een klucht en diverse drama's gespeeld. Wel hebben we meer blijspelen gespeeld en dat zeker wel in bepaalde periodes, maar lang niet die alleen en uitsluitend. Dat wordt wel van bepaalde zijden beweerd, maar van de zes stukken die we nu bij ons lustrum brengen zijn er bijvoorbeeld weer twee drama's.

Maar met blijspelen krijg je wel een groter publiek. Als je stukken met een diepere achtergrond brengt, krijg je duidelijk minder mensen. *Tiro riba tiro* (1984) was goed voor ruim tien volle zalen, maar met een stuk van niveau als *Cas di Bernarda Alba* (1969) kregen we met moeite drie zalen vol.

Je moet nu ook meer reclame maken om de mensen te trekken in deze tijd van nachtclubs en video. Bovendien is de zaalhuur van Cas di Cultura bijzonder hoog gehouden: Fl.660,— in het weekend voor één avond; en Fl.165,— voor een repetitie. Als je alle repetities op het toneel zou willen houden, zou je veertig tot vijftig keer dat bedrag moeten neertellen. Dat is onmogelijk.

Er gaan ook wel eens stemmen op om geëngageerd toneel te brengen, maar dan gebruik je het medium eigenlijk voor iets anders. Eigenlijk zou je moeten gaan dwalen onder de mensen; we zouden research moeten doen om van daaruit een stuk vanuit het volk te kunnen spelen. We moeten wat leeft onder de mensen vertolken op het toneel.

Zoals over de sluiting van de Lago bijvoorbeeld. Met die research zouden we aan het werk moeten gaan om de doodeenvoudige dagelijkse dingen op een technisch goede manier in dialoog en spel te brengen. ●

WIM RUTGERS

Bo mes como huez

MEDEPLEGEN

Relashoná ku e kaso ku nos a presentá kaminda dos amigu a tuma pa kustumber di "joy-ride" outo i esun ku nunka no tabata manehá e outo a worde kalifiká pa hues komo "joy-rider", a surgi e siguiente pregunta.
Ki ora nos por konsiderá un hende komo "medepleger" (koutor) di un krimen i ki ora komo "medeplichtige" (kúmplise).
Di "medeplegen" nos por papia ora 2 hende kometé un krimen huntu.
Pa papia di esei ta rekiri 2 kondishon; di promé tur dos mester tabatin intenshon di kometé e krimen.
Di dos; nan mester tabata koöperando ku otro konsientemente.
Pwes 2 hende ku pa kaswalidat ta kometiendo e mes un krimen sin sa nada di otro, no ta "medeplegers".

Un "medepleger" ta responsable tambe pa e otro su krimen, maske el a kometé un parti só. Por ehemplo, Abelino a kohe e víktima tene i Benchi a golpi'é. Tur dos a komenté e delito di maltrato. (mishandeling)

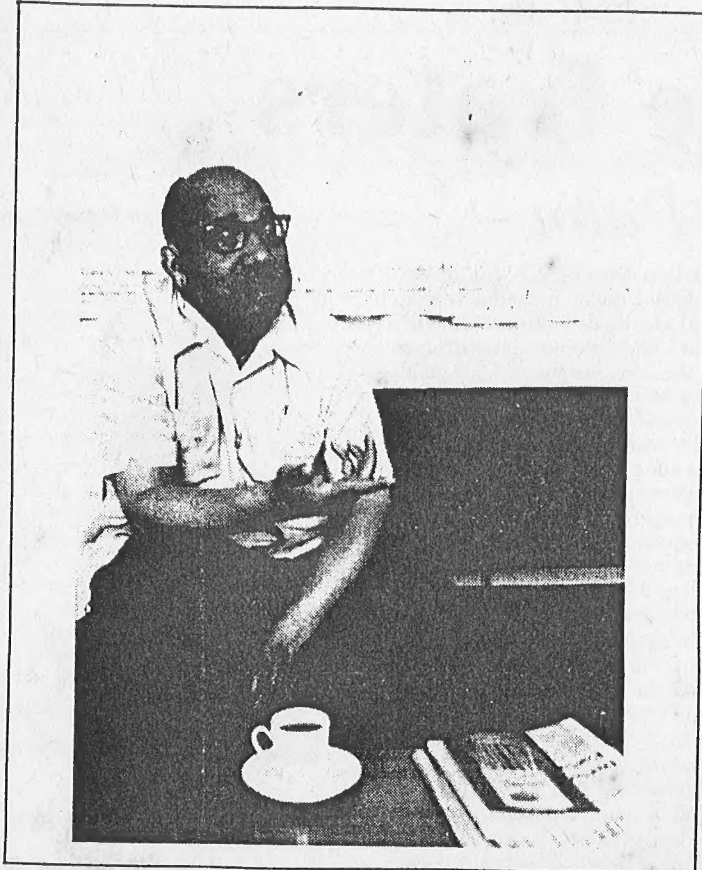
Den e kaso di "joy-riding" hues a husga ke e amigu ta "medepleger" pasobra nan koöperashon tabata demasiado estrecho, manera nos ta korda.

Un "medeplichtige" o "kúmplise" no tin intenshon di kometé e krimen pero solamente e ta yuda un otro persona kometé SU krimen. Sinembargo e tambe ta kastigable pa ley aunque un poko redusí. Pero nos ta laga esaki pa otro siman.

Opvoeringen

1961	Veneno Sabroso
1962	E anochi di 16 Januari
	Veneranda Dañarol
1963	P.P.G.G.G.
	Maria di Seri Noka
1964	Suerte'i Pushi Preto
	Glazen speelgoed
	Navidad di Santa Cruz
1965	Venganza di un Chines
	Blithe Spirti
1966	Posada di Amor
1967	Caminda di Santa Cruz
	Cada famia riba su mes pia
	A raisin in the sun
1968	Golgotha
	Veneno Sabroso (elenco nobo)
1969	Flor di Kadushi
	Cas di Bernarda Alba
	Daño causá pa tabaco
	Animal bestia
	Pidi man
1970	Diadomingo den New York
1971	Macuarima
1972	Purga den orea
1973	Nochi Rubiano
1974	Why I am a bachelor
	Wadirikiri
1976	Baha fo'i mi lomba
	Dushi Venganza
1977	No mata mi curpa, te Primavera
1978	Another way out
	The Monkey's Paw
1979	Mishilikeiro
	E rosa di Alhambra
	E mucha i e barbuleta
1981	Muchanan di awendia
	Un trabao milagroso
	Dulcita i su burico
1982	Shon Gogo i su grawatashi
1983	E oficina
1984	Tiro riba tiro
	E héroe
	Un soño di Pascu
1985	E lobo blauw
1986	E loco
	Webo à la Rusiano
	E testament plegá
	E hasidó di bruha
	E héroe
	Ças na benta

Een gesprek met Jules de Palm

kijken vanuit de ogen van het kind van toen", vertelt de auteur. En hij doet dat met zoveel genoegen, dat je bijna vergeet dat het allemaal nogal koloniaal was. "We zaten op de bewaarschool van het St. Martinusgesticht. De soeurs waren helemaal uit Holland gekomen. Zij spraken daarom Hollands. Als we goed ons best deden, zouden we die taal ook kunnen leren. We moesten vooral goed luisteren. Nadat we in koor herhaald hadden 'Sint Martinusgesticht' en 'Roosendaal' kwamen beide nonnen naast Nichi staan.... Iedereen noemde haar Nichi, dat moesten we ook maar doen, maar ze heette eigenlijk Anita Lola Brown. Iedereen noemde de school naar haar, 'skol di Nichi', maar we moesten goed onthouden dat de soeurs de baas waren".

Lezers in Nederland zeggen van 'De kinderen van de fraters: 'Het is bijna een hollands boek'...De Palm: "Jazeker, het is hetzelfde als wat Bomans en Michel van der Plas beschreven hebben..... Ik vraag me af of ze teleurgesteld zijn dat we niet primitief doen en achter in de school zitten te poepen. Toen ik in Nederland samen met Coco en Fraai optrad waren mensen teleurgesteld. Van zwarten verwachtten ze andere dingen. Donald Jones is attractief als hij gek doet. Dat verdom ik. Al bij de fraters werkte het anders uit bij mij. Er werd bijvoorbeeld een verhaal over een zwarte jongen verteld, die in hun ogen minderwaardige dingen deed, terwijl ik dacht: 'Eindelijk een zwarte jongen die wat doét!..."

Bij zijn weten is deze periode nog nooit beschreven. In dit autobiografische boek heeft Jules De Palm daarom de meest saillante punten uit zijn schooljaren vastgesteld. Hij noemt de fraters daarbij met naam en toenaam. "In mijn tijd hadden de fraters overigens geen achternamen; wel bijnamen. Achternamen hadden de paters. Maar die konden dan ook zonden vergeven".... Zo was er een frater Franciscus, die de liefde voor de Nederlandse taal—'die heb ik nog steeds hoog' — bijgebracht met schrijvers als Marie Koenen, Anton van Duinkerken en Guido Gezelle. "Onze eigen taal het Papiaments bestond niet voor de Nederlanders. Op school was het niet toegestaan. Op den duur bestond het Papiaments nog nauwelijks voor de Antillianen zelf! Zelfs in de kunuku werden de mensen verzocht 'zich te paren en het lijk te volgen'...

Toen ik in 1943, samen met René de Rooy en Pierre Lauffer, als Julio Perenal, Papiamentse liederen schreef, schold iedereen me uit! De enige die me toestond Papiaments in het openbaar te lezen was de Nederlandse schrijver Herman de Man toen deze de Curaçaose Radio Omroep (CUROM) leidde", aldus De Palm. Zijn boeken schrijft hij nu in het Nederlands....

"Ik ben met Kloos en Perk opgegroeid. En er is ook geen markt voor mijn boeken in het Papiaments", verontschuldigt hij zich. "De Antillianen zijn geen leesvolk", meent hij. "Met een boekske in een hoekske is er ondenkbaar ". Je kunt je op Curaçao niet terugtrekken. Na vijf minuten komt er weer een vent binnen. Je hebt teveel sociale verplichtingen. Bovendien moet je macho zijn en daarbij past lezen niet. Ik was een uitzondering. Het fijne van Nederland vind ik dan ook dat je er zo anoniem kunt zijn. Een vertaling in het Papiaments van 'Kinderen van de fraters' zie ik niet zitten. Er staan dingen in die de mensen van nu niets meer zeggen; die niet te vertalen zijn. Het boek kan wel voor Curaçao bewerkt worden".

'Een wandelaar liep van Enschot naar Tilburg ', zo begon een redactiesom, die frater Theofridus (Tjofiel Mòfi) hen leerde. "In de aardrijkskunde les liet hij ons de elf provincies van Nederland opdreunen. Suriname was de twaalfde provincie met de hoofdstad Paramaribo, waar alle fatsoenlijke mensen ook Hollands spraken. We moesten daar maar een voorbeeld aan nemen in plaats van eeuwig en altijd in het pappelements te willen kwebbelen".

En Jules de Palm vertelt over zijn eerste communiefeest, dat hem alleen maar angst, woede en teleurstelling bracht, in plaats van Gods genade, omdat zijn lievelingsgeitje Nelly werd geslacht voor de traditie eisende geitesoep. Maar Jules bleef een mucha di fratu. Boos waren de reacties thuis dan ook toen hij les kreeg van een 'meester', en dan ook nog van een Surinamer! Maar omdat hij niet zwart was, sluik haar had en een aardige man was — ook al hielp hij thuis bij de afwas — viel het gelukkig mee.

"Ik ontdekte, dat er tussen school en thuis een groot verschil was". Hoewel ze in koor vraag 264 van de Catechismus moeten brullen ('Liegen is altijd zonde') kwam hij tot de bevinding dat zijn moeder hem leerde dat het zonde kon zijn om niet te liegen. "Een white lie noemde ze dat". En als de Nederlandse kinderen lieten zij, bij gelegenheid van de hernieuwing der doopbeloften, door die geheimzinnige ruimte van de frateskapel klinken 'Wij verzaken' op de vraag: 'Verzaakt gij den duivel?'...

Frater Realino bleek achteraf gezien heel progressief. Hij leerde de kinderen over de eigen planten van het eiland. Als Jules dat thuis vertelt, worden zijn ouders kwaad. Ze vinden het een grof schandaal dat deze frater wijsheden verkondigt over planten waarvan hij niet eens de naam goed kan uitspreken. Dat moet hij maar aan hen overlaten en vertellen over tulpen en hyacinten....! De kinderen moesten overigens op school hun mond houden over die rebel uit Venezuela, Urbina, 'die de suffe Hollanders een mooie poets had gebakken'. De kleine Jules had van nabij de schermutselingen gezien toen deze de gouverneur gijzelde. Heerlijk om over op te scheppen. De Palm verkneukelt er zich nu nog over.

Bij het afscheid van het Thomascollege gedragen ze zich — volgens omstanders — als 'dronken Hollandse mariniers', als die zongen: "Ze gaan voorbij, die zes vervloekte jaren. Ze zijn voorbij, we gaan naar Holland toe. D'r is geen beter leven als bij de blanke vrouw. Vervloekt zijn al die hoeren van het eiland Curaçao". Maar De Palm is nog steeds dankbaar om die 'hollandse jaren' op die school, want daar kreeg hij de overtuiging dat hij onderwijzer wilde worden. En hij werd het, om vervolgens al jong als Curaçaoënaar hoofd der school op Aruba te worden!

De inspecteur snapte er dan ook niets van dat hij in 1949 toch naar dat Holland wil om Nederlandse taal te studeren. Hij had het immers toch al helemaal gemaakt! Toch studeerde hij er in de avonduren middelbaar Nederlands en stond overdag in de niet gemakkelijke Haagse Spoorwijk voor de klas. Later voltooide hij zijn studie aan de universiteit in Leiden. In die periode werd hij geconfronteerd met de bursalen, die vanaf 1954 met zo'n veertig tot vijftig stuks per jaar naar Nederland kwamen om te studeren en een vak te leren.

De Palm zag hoe verloren ze erbij liepen in dit koude kikkerlandje: hoe ze emotioneel voortdurend in botsing kwamen met die andere cultuur. "Hun toezichthouders wisten niets van Curaçao. Niets van de Curaçaose man, die ijdel is; mooi in het pa[illegible] wil zitten en zich zelfs poederde, lekker wil ruiken en heel schoon zijn. Komend uit een warm land lieten ze de deuren open staan. De hospita zei dan, dat ze dat deden om haar te pesten. Ook snapte zij er niets van dat deze jongens — uit gewoonte — baden om regen. In dit natte land. Ik heb een hospita horen zeggen: 'Die jongen is een engerd. Hij gaat bij mooi weer niet eens in de zon zitten.... Die jongens van hun kant konden bijvoorbeeld niet geloven, dat hun hospita in een half uur eten kon koken. Dat kon niet goed zijn. Koken en eten is voor mensen uit Curaçao belangrijk; ook al eten we geen groenten. Eten is het enige wat je voor jezelf doet", aldus De Palm.

"Ik heb publiekelijk aandacht gevraagd voor deze problemen, die samenhangen met mentaliteits-/cultuurverschil. Het gevolg was dat gezaghebber Gorsira m[illegible] 1959 aanstelde tot hoofdcoördinator Centraal Bureau Toezicht Curaçaose Bursalen. Voor mij is dat een van mijn belangrijkste beslissingen geweest. Ik liep al met een aanstelling als docent aan het Stuyvesantcollege op zak... Ik heb dit werk toen 23 jaar, tot mijn pensioen in 1982 gedaan. Maar niemand weet dat, omdat er voor dit werk — méér dan een dagtaak — niet aan de weg werd getimmerd. Ik trok het hele land door. Als meisjes bij de nonnen in Schijndel bijvoorbeeld heimwee hadden en lastig werden, dan reisde ik erheen."

Na 1969 werd het anders. Er kwam een andere jeugd. "Ik kon het allemaal niet meer zo goed volgen. Ik ben vrij conservatief", zegt Jules de Palm. Toch reisde hij sedert die tijd regelmatig terug om voorlichting te geven in Curaçao

vervolg →

Nelson Carrilho, een Amsterdamse Curaçaoënaar

door Freek van Wel

HIJ IS 32, werd op Curaçao geboren uit een Surinaamse vader met duidelijk Indiaanse trekken, en een moeder die afkomstig is uit Antigua, kwam op elf-jarige leeftijd naar Nederland met zijn ouders, kreeg daar zijn vakopleiding aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Utrecht, en bleef ondanks zijn langdurig verblijf in Nederland met hart en ziel Curaçaoënaar: "Ik spreek nog altijd perfect Papiaments!"

Hij kwam als beeldhouwer in het nieuws, doordat hij een bronzen beeld vervaardigde, dat moet herinneren aan Kerwin Duinmeijer, de Antilliaanse jongen die de dood vond in een vechtpartij met een jeugdbende, naar het leek een eerste dodelijk slachtoffer van racistisch geweld onder de Antillianen in het land dat de verdraagzaamheid hoog in het vaandel heeft staan. Over deze gebeurtenis dadelijk meer.

Carrilho is ook een voorbeeld van de Caribische mens die het spoor terug volgt en in Afrika terecht komt. Daarover handelt een goed deel van het nu volgende gesprek.

Je bent nu al zo lang hier. Dan ben je toch voor de Nederlanders een Nederlander?

"Dat klopt niet helemaal. Je wordt voor een buitenlander aangezien, want je hebt een andere huidkleur. Als je exposeert, verwachten ze dat je werk anders zal zijn dan dat van een blanke Nederlander. Sedert ik van de Academie ben, dat is dus na 1980, ben ik in dat opzicht meer met mezelf bezig. Ik ben dus geen blanke Nederlander, ik kom voort uit een andere cultuur, een ander achtergrond. Dat is het probleem waarmee je innerlijk blijft worstelen. In die 21 jaar heb ik toch veel van de Nederlanders overgenomen. Anders zou je geïsoleerd raken. Je wilt weten wat van jezelf was en wat je hebt aangenomen. Je blijft zoeken om jezelf te ontdekken. Dat probeer ik door veel over de geschiedenis van mijn achtergrond te lezen. Daarnaast ben ik veel bezig met de Antilliaanse dans in een moderne vormgeving. Ik geef daar ook les in. Dat zijn dingen die voor mij belangrijk zijn".

Kan je het werk typeren waarmee je bezig bent?

"Ik probeer zoveel mogelijk donkere modellen te gebruiken. Ik leef in de verwachting dat daar misschien wat uit komt. Ik heb een voorkeur voor oudere negervrouwen. Dat is een soort teruggrijpen naar Curaçao. In hen zie ik de vrouwen terug die op de Plaza bezig zijn dingen te verkopen. Ze bezitten een soort overlevingskracht. Dat zijn beelden van vroeger. Toch ben ik puur Nederlands bezig, want mijn vak heb ik in Nederland geleerd. Mijn manier van beeldhouwen is puur Europees, mijn werkritme daarentegen Caribisch. Ik werk met klei, in was, en het wordt in brons gegoten. Ik zoek in mijn werk naar oude Afrikaanse cultuur. De Benincultuur was een heel grote bronscultuur. Maar de literatuur erover is Europees".

Zou het materiaal brons in het Caribisch gebied voldoende overlevingskracht hebben?

"Op Curaçao staan toch veel bronzen beelden. De invloed van de zee zal ze alleen maar mooier maken. Het mooiste brons is het brons dat door zuur is aangetast, dan krijg je de verschillende kleurnuances. Maar al die bronzen beelden zijn door buitenlanders gemaakt".

Als je nu je werk karakteriseert, zou je het dan impressionistisch noemen?

"Ja. Ik ben niet puur figuratief bezig. Ik zoek naar meer achter de beelden. Daarom gebruik is oudere vrouwen, waar je veel meer mee kan doen dan met een jong iemand. Bij een jonge vrouw ben je meer met de buitenkant bezig, oudere vrouwen zijn meer geleefd. Wat je uitbeeldt, moet meer van dat leven spreken, je kunt er verder op door gaan. Mijn beelden zijn soms meer een impressie van iets, dan een beeld van iemand. Dat is mijn kracht".

Hoe zoek je nu je weg naar Afrikaanse cultuur?

Carrilho bladert in een album en wijst twee foto's aan. "Dat zijn abstracte beelden, waarin ik voor mezelf bezig ben. Ik probeer daarin tot de abstracte taal te komen, waarin ik bepaalde elementen gebruik van Afrikaanse beelden. Hierin ligt bovendien het grote probleem van het beeldhouwen: Als je schildert, kan je met kleur wat zeggen, maar mijn materiaal is gewoon donker. Door het op verschillende manieren te gebruiken, krijg je contrasten. Dat is een soort kleur van het beeldhouwen, daar kan je emoties mee oproepen. Als je beeld helemaal vlak is, dan slaat het dood, terwijl het opener wordt, als je structuren aanbrengt. Afhankelijk van de structuren die je toepast, kan je een taal ontwikkelen. Ik probeer dat intens uit, om door middel van structuren een beeldtaal te krijgen".

Zijn handen blijven spelen rond de bladzijde waarop de beide foto's geplakt zijn. Dan wijst hij op een ketting.

"Die ketting is een Afrikaans symbool. Pas na de slaventijd kreeg de ketting als symbool een

Vervolg p. 10

---

zelf. "Holland is geen luilekkerland! Er zijn geen hospita's meer, die zoals je moeder thuis voor je zorgt; je schone hemd en broek klaar legt bij de douche.... Een bewoner van Curaçao probeert altijd iets te verbergen. Ze geven je nooit de ware reden. Eén ding weet je zeker: dat je dé reden niet weet. Typerend voor eilandbewoners, die elkaar telkens weer tegenkomen. Nederlanders beginnen bijvoorbeeld in de trein hun hele hebben en houden tegen je te vertellen, in de wetenschap dat ze je na het uitstappen toch niet meer zien. Met dat verschil in mentaliteit had ik te doen met degenen die toch naar Holland kwamen."

Jules de Palms grootste frustraties na 23 jaar zorg is, dat Curaçao het kader, in Nederland gekweekt, nauwelijks benut..."Ik dacht hier te werken aan een kader voor het eiland. Maar degenen, die met een goed vakkennis uit Nederland terugkeren, worden vaak gewantrouwd. Ze zeggen dan: 'Je dramt als een Hollander. Je lacht als een Hollander', enzovoorts". Ik vraag hem of zijn volgende boek hierover zal gaan. Hij knikt. ●

HENK EGBERS

negatieve functie. Vóórdien is de ketting het bijeenbrengen van twee figuren, waardoor een eenheid ontstaat. Dat is één van de symbolen die ik gebruik voor mijn werk. Daarnaast pas ik bepaalde structuren toe die ik ook vond, versieringen die voorkomen op Afrikaanse beelden. Vooral maskers die ik overneem en in een voortdurende herhaling in mijn beelden gebruik. Hier op deze foto zijn de twee figuren een man en een vrouw die aan elkaar verbonden worden. Ik wil niet zeggen welke figuur de man en welke de vrouw is — dat is voor de impressie niet van gewicht — maar door het gebruiken van twee verschillende vormen, een open vorm en een dichte, hecht ik twee tegengestelde persoonlijkheden aan elkaar".

Kan je leven van je werk?

"Kunstenaars worden hier gesteund door de overheid, ook ik heb een financiële ondersteuning. Daarnaast geef ik danslessen. En ik dans zelf. Dat moet ik wel, want beeldhouwen is vergeleken bij schilderen tien keer zo duur. Daardoor kom je niet zo gemakkelijk uit de voeten".

Tenzij je met kleinplastiek komt...

"Dat wil ik niet. Al dat huis-, tuin- en keukengedoe... Ik wil me uiten. Als ik mijn handen neerzet, vind ik dat, het één beweging moet zijn. Het moet fors zijn. Ik kan me niet op een project van zo beperkte omvang uitdrukken, daar ben ik emotioneel voor. In mijn werk ben ik duidelijk met ruimte bezig. In een groot atelier ga ik geen kleine dingen maken. Ik maak natuurlijk dingen op beperkter schaal, maar dat zijn voorstudies. En soms laat ik ze ook wel in brons gieten. Maar als ik dan met dat kleine klaar ben, ga ik uitwerken op formaat. Dan ga je pas zien dat de problemen met het grote veel omvangrijker zijn dan in het kleine voorwerk. Je moet eenvoudig gezegd voor tal van intenties andere oplossingen vinden. Ik geef een voorbeeld: als ik een figuur maak die dicht is aan de voorkant, dan levert dat geen moeilijkheid als je het object klein houdt. Maar wil je het groot maken, dan ontstaat een dichte muur. Dan moet je een andere oplossing vinden. In het groot werken... je danst om je beelden heen. Dan bén je met ruimte bezig. Het beeld wordt als het ware dansend geboren. Er is een eenheid tussen het bewegen er om heen èn het scheppen. Ik heb ook altijd muziek op staan als ik werk, Afrikaanse of tambú- muziek, en dat laatste is ook Afrikaans. Dansen en beeldhouwen, vormen dus, in de ruimte, zijn voor mij onscheidbaar".

Heb je het gevoel dat religie in je werk een rol speelt?

"In het beeld in het Vondelpark wèl.

*****

Op dit punt van het gesprek wil ik eerst de geschiedenis samenvatten die leidde tot de opdracht aan Nelson Carrilho. Kerwin Duimmeijer was een Antilliaanse jongen die graag voetbalde in het Vondelpark in Amsterdam. Jongens vormen clans. Een clan van jeugdige Amsterdammers zocht een object om zich op uit te leven. Dat object werd Kerwin Duinmeijer en dat had zijn dood tengevolge. Ze pakten hem niet om zijn huidkleur, maar omdat hij anders was. Even anders zou ook een Fries hebben kunnen zijn, of een Limburger die met de zachte «g» van het Limburgse taalgebruik in Amsterdam noodzakelijk zou zijn opgevallen. De clan handelde dus niet uit racistische motieven. Dat heeft later de rechter in Amsterdam die deze affaire behandelde, vastgesteld. Maar in Amsterdam, met zijn grote Surinaamse minderheid en een kleinere Antilliaanse, lag het min of meer voor de hand dat een gekleurde jongen keuze- object werd. Hij zal zich trouwens niet onbetuigd hebben gelaten.

De zaak groeide pas uit tot een rassenrel toen de in Nederland verblijvende Amerikaanse negerpredikant, tevens kandidaat voor het Amerikaanse presidentschap, Jesse Jackson, publicitaire munt sloeg uit de begrafenis van Kerwin en een rede hield aan de groeve. Hij heeft daarmee het gemeenschappelijk gevoel van de hier gevestigde Antillianen dat ze als groep hier te veel zou zijn, op onverantwoorde wijze voedsel gegeven. De geslotenheid van de Antilliaanse groep in Nederland is niet anders dan die van de joden in de zeventiende eeuw, van Turken, Marokkanen, Italianen en Spanjaarden in onze eeuw. Daarom kijkt de Nederlander van de Noordzeekust daar wat onwennig tegenaan. Ze leven immers vanuit een ander cultuurpatroon. Maar als er een individueel contact komt tussen een buitenlander en een Nederlander, dan is het afstandelijke van de Europese Nederlander verdwenen. Geen van buiten gekomen gemeenschap hoeft zich in Nederland geïsoleerd te voelen. Dat bewijst de nog steeds warme genegenheid van de Nederlanders voor de volken van het voormalige Nederlands Oost-Indië.

De verkeerde beoordeling van het gebeurde door Jesse Jackson evenwel werd voor de Antilliaanse gemeenschap in Amsterdam aanleiding een daad te stellen. Ze deed dit op waardige wijze: ze verzocht het gemeentebestuur van Amsterdam een monument te mogen oprichten ter nagedachtenis van de overleden jongen in het Vondelpark.

Inmiddels waren ook buitenparlementaire actiegroepen in het geweer gekomen. Ze snuffelden heel Nederland af op tekenen van opkomend racisme. Af en toe vonden ze iets en de overheid handelde alert. Het IKON liet zelfs een filmproductie vervaardigen over het leven van een Surinaams gezin in Amsterdam, waarin aspecten van racisme aan de orde kwamen. Maar ook deze serie bleef uitermate mild in de situatie- tekening van de niet-blanke Nederlander. Gelukkig maar.

Het gemeentebestuur van Amsterdam aarzelde. Er was immers vastgesteld dat aan de dood van de jongen geen racisme ten grondslag lag. Toch wilde men de Antilliaanse gemeenschap niet voor het hoofd stoten en stelde voor een onpartijdig deskundige uit het Caribisch gebied om diens oordeel te vragen. Deze deskundige was de bekende schrijver van Surinaamse herkomst Albert Helman. Hij adviseerde het gemeentebestuur het monument te laten plaatsen. Daarop besloot de Antilliaanse gemeenschap aan Nelson Carrilho te vragen een beeld te vervaardigen van Kerwin Duinmeijer.

*****

"Daar was ik pertinent tegen", zegt Nelson Carrilho tijdens ons gesprek. "In de eerste plaats omdat ik dan een portret zou moeten maken van de jongen. Niet dat ik daartoe niet in staat zou zijn, het is per slot van rekening mijn vak, maar als kunstenaar wilde ik ook iets uitdragen. Daarom heb ik mijn opdrachtgevers gevraagd mij vrij te laten. Die vrijheid lieten ze mij en toen ben ik gaan lezen. Ik wilde nauwkeuriger weten. Zo las ik allerlei dat met racisme te maken heeft: waar het begon, hoe het zich uitte. Daarin kwam aan de orde de tegenstelling tussen de blanke en de gekleurde mens. De donkergekleurde was altijd de dienaar. Dat herinnerde ik mij zelfs uit de kinderboeken die ik ooit las. Via dit lezen ben ik eigenlijk op de religie gekomen. De Afrikaanse, wel te verstaan. Want religie in wijdere zin was vaak ook de dekmantel voor plundering van een wingewest. Ik stelde vast, dat de basis van alle godsdiensten harmonie is. Geen enkele godsdienst wekt op tot geweld. In de Afrikaanse godsdiensten is er de harmonie met de natuur. Er is een godin van de lucht, van het water, van de aarde, van het vuur. Men ondernam niets tegen de natuur in. Ging de neger vissen, dan offerde hij vooraf aan de watergodin. Een boom werd niet zo maar omgehakt. Dat zou voor de dader gevolgen hebben. Alles draaide dus om harmonie, om een harmonieus leven, waar Moeder Aarde het middelpunt van was. En Moeder Aarde levert de vrucht van haar schoot. Haar symbolen zijn vruchtbaarheid, waakzaamheid, werkzaamheid.

Met die symbolen ben ik toen aan het werk gegaan. Moeder Aar-

MOEDER AARDE MAMA BARANKA

Vervolg →

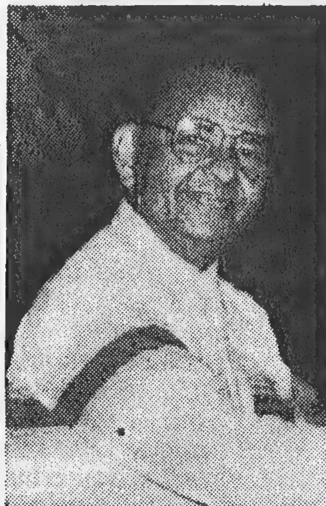
BC antwoordt niet op brieven van voorzitter Salomons

CCB wil Bopec-kantoor als Muziekschool en bibliotheek

KRALENDIJK — De kantoren waar vroeger de Bonaire Petroleum Corporation (Bopec) en Bomas gevestigd waren staat al geruime tijd leeg aangezien de Bopec-administratie nu op de terminal is gevestigd. Het gebouw zou volgens CCB voorzitter Salomons uitstekend geschikt zijn voor het Culturele Centrum (CCB). De prijs is relatief laag, maar het BC reageert op geen enkele brief die het CCB over dit onderwerp heeft ingestuurd.

Reeds meer dan twee jaar laagt de voorzitter van het CCB Sandra Salomons over de onhoudbare toestand van de bibliotheek. Het is vrijwel onmogelijk alle boeken onder te brengen, terwijl bovendien de ruimte voor de dames die in de openbare leeszaal werken uiterst beperkt is. Meer dan eens heeft Salomons trouwens gevraagd om de uitbreiding van de bibliotheek en muziekschool op de prioriteitenlijst te plaatsen maar tot op heden heeft de CCB-voorzitter voornamelijk nul op request gehad. De enige instantie die gehoor had gegeven aan de smeekbeden van het CCB was de Adviesraad die inderdaad toezegde, dat het project van de openbare leeszaal alle urgentie verdiende.

In maart 1984 reeds zou er een projectdossier worden ingediend, vervaardigd door Plan D-2 aldus Salomons. Daaraan waren echter 21.000 gulden aan kosten verbonden die door het BC niet opgebracht konden worden. Het gehele project werd weer in de ijskast geplaatst. Op de prioriteitenlijst van de Ontwikkelingshulp maken de bibliotheek en de Muziekschool geen kans, aldus Salomons, immers de waterfabriek WEB N.V. diende een veel hoger belang en ook nu zal het moeilijk zijn aandacht te krijgen voor de wensen van de CCB voorzitter, want de prioriteit voor het komende jaar is gelegd bij de bunker faciliteiten die op de luchthaven moeten komen. Volgens Salomons zou met de bouw van een nieuw onderkomen voor de Muziekschool en de openbare bibliotheek een bedrag van ruim twee miljoen gulden gemoeid zijn.

CCB VOORZITTER SALOMONS
... discrediet ...

Inmiddels was Bopec/Bomas verhuisd naar Karpata en het momenteel leegstaande gebouw zou een uitstekend onderkomen bieden voor het Cultureel Centrum dat het gebouw mocht aankopen voor een bedrag van f 450.000,-- Salomons wist van de huidige financieel en algemeen directeur Ir van Dam gedaan te krijgen dat de Bopec een maand zou wachten op de definitieve beslissing van het CCB en met spoed attendeerde Salomons dan ook het BC op de lucratieve mogelijkheid voor een relatief laag bedrag in bezit te komen van een uitstekend voor het CCB doel geschikte gebouw. Gedeputeerde Franklin Crestian echter liet op het schrijven van Salomons taal noch teken horen. Vervolgens trachtte de CCB-voorzitter gehoor te vinden bij de overige leden van het BC, maar ook dat haalde niet veel uit en inmiddels is de maand reeds verstreken zonder dat er een positief bericht naar de Bopec gezonden kon worden.

Vorige week heeft voorzitter Salomons opnieuw in een schrijven aan de vertegenwoordiger voor Ontwikkelingshulp de heer Venona evenals uit een tweede brief aan het BC, voorzien van plattegrond en opzet van het gebouw dat het CCB zo bijzonder graag zou willen betrekken, maar wederom werd er niet geantwoord. Inmiddels heeft Salomons vernomen, dat de Centrale regering op verzoek van minister Jopie Abraham positief gereageerd zou hebben op de aankoop van het gebouw om er de Ministerraad in te vestigen. Volgens Salomons is er echter nog geen enkel contact geweest met de Bopec hetgeen Salomons bevestigd wist na een gesprek met Bopec-directeur Ir Van Dam.

De onhoudbare toestand bij de Openbare leeszaal duurt onverminderd voort; het werkklimaat voor het personeel is vrijwel onmogelijk, de bibliobussen zijn al een jaar uit bedrijf zonder gerepareerd te worden. CCB-voorzitter Salomons is er de man niet naar om niet aan de bel te trekken. Het schijnt echter weinig zin te hebben en het CCB raakt steeds verder in het discrediet.

Het beste wordt dansend geboren

de is een begrip dat je met recht universeel mag noemen. Je komt het in ieder land tegen. Op Curaçao noemen ze Moeder Aarde Mama Baranka, letterlijk Moeder Rots, want voor de Curaçaoënaar is de rotsgrond de aarde zelf. Het beeld is zodanig gestructureerd, dat het rotsachtige van de bodem van Curaçao in de beeldvorming is ingebracht, waardoor in het oppervlak grote gaten zijn ontstaan. Daarenboven is op Curaçao het begrip "mama" veel meer geladen dan hier. Op Curaçao doet "mama" alles: ze werkt voor het gezin, ze is het begin en het einde van haar gezin. Zij is het fundament. Zij is de rots in de branding van de samenleving. Zo ontstond het karakter van mijn «Mama Baranka»: niet zuiver de figuur van een negervrouw, maar wel met al haar trekken in mijn beeld.

Het staat direct op de aarde: Moeder Aarde stijgt uit de grond omhoog. Het staat dus niet op een sokkel. Moeder Aarde heeft even-min voeten, want ze stijgt op uit de grond waar ze nog gedeeltelijk in steekt. Daarom is haar onderkant ruw en wordt het beeld naar de bovenpartij gladder. Daardoor ontstaat de visuele emotie van het uit de grond stijgen. Zo wordt ze een heel trotse en wijze vrouw van uiterlijk: een gekleurde vrouw die uit de Hollandse grond opstijgt. Voor mij is de vrouw het symbool van kracht. Ze weet steeds weer te overleven. Ze weet steeds het antwoord op iedere situatie, hoe slecht die ook is. Zij is de rotssterke kracht in het gezin: Mama Baranka".

Al pratend wordt hij weer één met het beeld dat hij schiep. Een beeld in beweging, zoals hij zelf constant in beweging is. Maar die van Mama Baranka is alleen maar stijgend, steeds duidelijker zichtbaar wordend en aandacht vragend. Carrilho kan alleen maar beelden maken waar beweging in zit:

"Alleen mensen die weten hoe met de materie om te gaan, weten wat voor een gevecht ik heb moeten leveren om niet zo'n statisch portret te scheppen zoals dat van Vondel in het Vondelpark, of van Rembrandt op het Rembrandtplein".

Op deze wijze werd Nelson Carrilho, de Amsterdamse Curaçaoënaar, de schepper van een beeld van niet-Westerse origine in Amsterdam, de stad die na al die jaren daar wonen toch ook een stuk van hemzelf werd. Hij zou haar willen herscheppen naar haar wezenlijk cosmopolistisch karakter met een inbreng van al die volken die er samenwonen, die elk met hun eigen geaardheid kunnen bijdragen aan de schoonheid van de oude stad aan het IJ die voor zovelen die zich aanvankelijk vreemdeling voelden een thuishaven is geworden. Daarom noemden de joden deze stad hun nieuwe Jeruzalem en stichtten zi[j] er een synagoge die tot voorbeel[d] zou dienen van die op Curaçao. Carrilho liet in het meest Amsterdamse deel van de stad Mama Baranka, de Curaçaose Moeder Rots uit de weke Hollandse grond omhoog rijzen. Een beeld dat verenigt, want Mama Baranka omva[t] in haar vermogen de hele wereld.

Expositie in het Curaçaosch Museum

De vele gezichten van Fransje Tacx

GISTERENAVOND OPENDE MEVROUW Verele Ghering- Engels in het Curaçaosch Museum een tentoonstelling van olieverf- schilderijen en etsen door Fransje Tacx.

Voor ze inging op het werk van de schilderes beantwoordde ze een nog niet gestelde vraag, namelijk deze: "Waarom laat het Curaçaosch Museum het werk van Fransje Tacx zien?" Het antwoord daarop gaf ze ook: "Een van de vele teken van het museum (en dus niet van de gallery) is het tonen van de verscheidenheid aan uitdrukkings- vormen van kunst en kunstnijverheid, niet alleen van Curaçao, maar het doet er niet toe waarvandaan". In feite gaf mevrouw Ghering met deze woorden antwoord op al eerder in deze kolommen gestelde vragen, wat bij bepaalde tentoonstellingen de overweging was om juist dit of dat werk onder de aandacht te brengen. Vanwege het feit dat het "tonen van etc." altijd een gevolg is van "kiezen" is het goed mogelijk de overwegingen die tot een bepaalde keuze leiden op een of andere manier naar voren te brengen. Dat kan in het kort op de uitnodiging zelf of — zoals het bij deze expositie geschiedde — in het openingswoord.

Als tegenwicht tegen de dominerende rol van de "abstract kunst" in een groot deel van West- Europa bracht het Singer Museum in Laren figuratief werk van 4 pas afgestudeerde academie- studenten, onder wie Fransje Tacx. Een reis naar de Antillen bewerkte dat zij gefascineerd geraakte door het leven en de cultuur van vooral Curaçao. "Curaçao", zo liet zij weten, "is een zeer intrigerend eiland, een eiland van uitersten; het straalt rust uit en toch is er steeds een ongrijpbare spanning aanwezig. Ik schilder in heldere schone kleuren de Antilliaanse sferen zoals ik die ervaren heb".

Haar grote doeken laten vooral vrouwenfiguren zien. In haar openingswoord zei mevrouw Ghering: "Fransje Tacx maakt zichtbaar hetgeen op haar overkomt van de Antilliaanse vrouw: zelfverzekerd, trots (kijk maar naar de blikken in de ogen) — lonkend, erotisch, uitdagend, maar toch soms zich verschuilend achter een masker! De wit en geel geschilderde gezichten zorgen voor een vervreemdend effect".

Wat mij en het eerst en het meest opviel was een gevoel van warmte dat van de schilderijen uitging. Het Museum was bepaaldelijk 'gevuld' met het werk van Fransje Tacx. Ielheid is een woord dat niet in haar vocabulaire past. Haar schilderijen zijn groot en royaal opgezet en de kleuren zijn warm, indringend en overrompelend.

Wat daarna (althans bij mij) groot respect afdwingt is het vakmanschap. Die juffrouw verstaat haar vak. Of het nu gaat om de olieverven of om de etsen. Het is gaaf werk en daardoor op zichzelf al een lust voor het oog.

Maar waar ik mee zit (en daar heeft ook de titel van dit stukje mee te maken) is dat al die vrouwen die je van die schilderijen af aankijken, eigenlijk momentopnamens zijn van eenzèlfde persoon. Het portret van Jantine (nr. 1) en De vrouw in de rode stoel (nr. 9) zijn daar een treffenvoorbeeld van. Het is of Fransje Tacx de vele facetten van haar eigen «personality» tracht vast te leggen. Ook valt op dat ze steeds meerdere figuren vastlegt, alsof ze zeggen wil "het is een beetje van wat tot uitdrukking komt in die ene figuur, maar toch niet helemaal; die andere figuur hoort er ook bij!" Op de achtergrond zijn dan ook veelal nog andere figuren half of vaag zichtbaar, figuren die een soort "tegen- wereld" lijken te vertegenwoordigen. Op zichzelf erg boeiend, maar voor mij nog niet geheel te doorgronden, omdat zo'n motief nog wat te onzeker is door het te veel aan aandacht voor de eigen c.q. individuele beleving.

Fransje Tacx moet echter geen landschappen meer schilderen. In de figuratieve wereld die ze met haar andere schilderijen evoceert komen die rots- en zee- schilderingen over als een miskleun, jammer van het doek en de verf.

Interessant en boeiend daarentegen vond ik de schilderijen waar het eigen 'ikkie' aan het verdwijnen is zoals De advocaat/procureur (nr. 32) en Daniel Papt Station I en II (nr. 26 en nr. 34). Ik kan me goed voorstellen dat deze dame door Singer werd uitgenodigd voor de hierboven vermelde expositie, want haar werk is niet mis. (Overigens, zelf zou ik twee zulke mooie meisjes (nr.27) nooit muurbloemen noemen; ze zijn om te zoenen!)

SYBREN PAUL

DE BEURS

Donderdag 24 april 1986

Lezing over filmkunst en arbeid

WILLEMSTAD – Zaterdag a.s. om 20.30 wordt in de aula van de Universiteit een lezing gehouden door de heren N.Ph. de Palm, F.R. de Rooy en Muziekgroep Issoco met als onderwerp: "Film als kunst en arbeid! Dit onderwerp zal behandeld worden aan de hand van het ontstaan van de film "Almacita di Desolato.

De heer N. de palm zal ingaan op impulsen die hem drijven tot schrijven in zijn algemeenheid en in het bijzonder het schrijven van het scenario.

De heer F. de Rooy zal het onderwerp filmisch vormgeven van het scenario behandelen waarna de heer de Palm de productionele aspecten zal aanstippen.

Grupo Issoco zal de oorsprong van hun muziek uitleggen alsmede het hoe en waarom van de instrumenten. Daarna zullen ze enkele nummers ten gehore brengen.

Ook zal de plaat met de film-muziek van Almacita di Desolato die gecomponeerd en uitgevoerd wrd door Grupo Issoco te koop worden aangeboden.

De toegang tot dit gebeuren is gratis.

Met opening Carnaval Vilage:

16E CARNAVAL SINT MAARTEN VAN START

(Van onze korrespondente)
PHILIPSBURG - Nadat een jump-up zaterdag 12 april de bevolking al in de stemming bracht, werd dinsdag 15 april met de in gebruik name van de Carnavals Village in de Pondfill, drie weken van Carnavalsaktiviteiten ingeluid. En een geweldig carnaval belooft het zeker te worden!

In afwijking tot voorgaande jaren werd dit keer het carnaval niet door een Prins en Pancho geopend. Het organiserend comité achtte het meer op zijn plaats 2 "Grand Marshalls" aan te wijzen in de personen van Alexis Arnell en Stanley Smith. Beide heren hebben vanaf 1962 de diverse organisatorische commissies bijgestaan carnaval tot suksesvolle jaarlijkse evenementen te maken.

Namens de carnavalscommissie 1986 mochten Arnell en Smith hiervoor een plaquette in ontvangst nemen, terwijl ook de sleutel van de Administration Building door Gezaghebber Richardson aan hen overgedragen werd. Beide Grand Marshalls zullen 3 weken lang het eiland regeren, als het Bestuurscollege, volgens Gezaghebber Richardson, voor die tijd naar Flat Island is gezonden!

Deze mededeling bracht uiteraard nodige hilariteit vanuit het publiek met zich mee.

Wel ernstig was gezaghebbers verzoek er niet alleen een geweldig plezierig, maar tevens veilig carnaval van te maken.

Na wat dankwoorden van beide Grand Marshalls, werden dezen, voorafgegaan door De St. Maarten Brass Band in een jump-up naar Carnavals Village gereden, al waar ze d.m.v. het doorknippen van een lint, de Village officieel opengesteld.

Carnavals Village in de Pondfill is de lokaliteit waar de meeste activiteiten zich volgens traditie zullen afspelen. Er bevindt zich een zeer groot podium en meer dan 100 kraampjes, waar de meest verrukkelijke snacks, maaltijden en soepen, plus uiteraard dranken verkocht worden.

Amigoe 21/4/86

Koninkrijksgedachte uitdragen

Woudenberg in teken Nederlandse Antillen

-door Jos de Roo-

WILLEMSTAD — Het dorpje Woudenberg in de provincie Utrecht zal tot en met 30 april in het teken van de Nederlandse Antillen staan. De viering van Koninginnedag heeft de gemeente aangegrepen om de Koninkrijks- gedachte uit te dragen.

Dit gebeurt onder meer met een grote tentoonstelling die bijna uit het kleine gemeentehuis barst. Naast foto's en boeken is er eveneens een overzichts- tentoonstelling van Antilliaanse schilderkunst.

Grote blikvanger van de tentoonstelling zijn de poppen van mevrouw C. Zanoni- Conteras. Haar poppen beelden bekende Antilliaanse types uit zoals de visvrouw en de lotenverkoopster en aan het publiek vertelt zij op smakelijke wijze wat de typische Antilliaanse gebruiken zijn.

Bij de opening wees gevolmachtigde minister Boy Hernandez erop dat veel Antilliaanse kunstenaars weliswaar in Nederland hun opleiding hadden gekregen maar dat zij onmiskenbaar hun eigen Antilliaanse aard uitdroegen. De burgemeester van Woudenberg zei goed kennis te nemen van elke volksaard. Zelf had hij nog geen kennis gemaakt met Antillianen en wat hij op deze tentoonstelling zag maakte hem enthousiast.

Centraal bij de Antilliaanse weken in Woudenberg staat Koninginnedag die in Woudenberg nog massaal gevierd wordt. Elk jaar kiest het organiserend Oranje- comite een andere thema. Dit jaar is dat de Antillen. Daarom zullen de Woudenbergse schoolkinderen naast de Nederlandse vaderlandse liederen ook Antilliaanse liederen zingen bij de aubade op Koninginnedag. Ook de kinderspelen staan in het kader van de Antillen.

Antilliaanse dans- en muziekgroepen zullen optreden, en bij de lampions- optocht 's avonds komen de Antilliaanse klederdrachten aan bod. In het weekeinden verkoopt de Woudenbergse middenstand Antilliaanse lekkernijen.

Het is voor het eerst dat de Nederlandse Antillen zich via het Antillenhuis op zo'n grote schaal presenteren in een kleine gemeente. Te oordelen naar het enthousiasme van de bevolking bij de opening van de tentoonstelling belooft het een succes te worden.

VOORDRACHTENCYCLUS COLA DEBROT

EEN KIJKJE ACHTER DE SCHERMEN VAN SAN PEDRO

Nu eens niet op de traditionele zondagochtend maar ditmaal op zaterdagavond j.l. werd door de UNA weer een lezing georganiseerd in het kader van de Cola Debrotvoordrachtencyclus. Deze keer een coproduktie van ook in hun filmische bezigheden samenwerkende Norman de Palm (scenarioschrijver en producent) en Felix de Rooy (regisseur), met als onderwerp "Film als kunst en arbeid" in het algemeen en de uitwerking daarvan in hun laatste film Almacita di Desolata in het bijzonder. Illustratieve en auditieve noot hierbij was het na de pauze door Grupo Issoco verzorgde optreden, waarbij niet alleen de muziek uit de film ten gehore werd gebracht, maar ook enkele eigen nummers en muzik di zumbi-voorbeelden aan bod kwamen.

Muziek waarbij vooral de benta en de gogorobí voor een geheel eigen sfeer zorgen, die ondersteund wordt door afwisselend de fluit, de tambu grandi, de wiri, de triangel en de matrimonial etc.

Voor diverse personen in de zaal was het de eerste maal dat zij een benta zagen bespelen, hetgeen het vermoeden doet rijzen dat er op Curacao niet veel mensen meer zijn die dit instrument kunnen bespelen. Het zou jammer zijn, niet alleen uit muzikaal maar ook uit historisch oogpunt, als die kennis op den duur verloren gaat. In het Caraibische gebied is deze muziek een heel "eigen" vorm van sfeeroverdracht, die toch óók wel eens los gezien kan worden van politieke en sociale associaties: op zichzelf-staand heeft het genoeg muzikale waarde, die uitstijgt boven folkloristische hoogstandjes. (En we koesteren uiteindelijk ook de westerse instrumenten uit de 18de eeuw),

Eerder op de avond had Norman de Palm de spits afgebeten met het beantwoorden van de door hemzelf, aan hemzelf gestelde vraag "hoe ik schrijf" Bij de Palm is het schrijven begonnen vanuit het dichten.

"Bij het proza schrijven gebruik ik, net als in mijn poezie, associatieve beelden van waaruit ik verder ga. De

vervolg z.o.z.

Vervolg :

EEN KIJKJE ACHTER DE SCHERMEN VAN SAN PEDRO

123 gedichten die ik heb geschreven zijn ontstaan vanuit een beeld, vanuit iets waardoor ik gegrepen werd. Van dichtkunstregels heb ik geen kaas gegeten; ik kan bijvoorbeeld niet rijmen, maar wel gebruik ik alliteraties, vergelijkingen, klankkleuren. Op een bepaald moment ontdekte ik dat er proza ontstond als ik die dichtende vorm uitbreidde. Ik noem als voorbeeld mijn verhalende gedicht "Cross your heart". Vanaf die periode ben ik me gaan toeleggen op proza, Mijn grote inspiratiebron daarbij is het choreopoem "For coloured girls who have considered suicide when the rainbow is high enough" van Ntozake Shange. Dat is freefloating, politiek geëngageerde poezie".

In vogelvlucht beschreef de Palm zijn bezigheden als educational teacher in New York en als scenarioschrijver. Het laatste is hij gaan doen onder invloed van Felix de Rooy.

"Als scenarioschrijver moet je "magerder" gaan schrijven: je moet er rekening mee houden dat de camera de sfeer moet tekenen en dat je het prozagedeelte moet loslaten. Je moet alleen basisinformatie doorgeven van scène naar scène".

Eerst is de synopsis (het verhaal in grote lijnen) door Felix de Rooy bekeken en bekritiseerd op de mogelijkheden. Het omgekeerde gebeurt ook: waar de Palm vooral de Rooy noemde als criticus/afremmer/aanvoerder bracht de Rooy hetzelfde aspect naar voren, waarbij in zijn verhaal de rollen werden omgedraaid. Het maakt duidelijk dat een de Palm/de Rooy-film meer is dan het samenvoegen van twee gezichtspunten en dat het bijna onmogelijk is precies te bepalen waar de invloed van de een begint en die van de ander ophoudt.

Voor Felix de Rooy was het belangrijk om van "Almacita" een allegorisch sprookje te maken. De allegorie is in de film terug te vinden daar waar paralellen naar de huidige maatschappij te trekken zijn. "Het is een liefdevolle geste naar de westerse cultuur en niet bedoeld als aanklacht", aldus Felix de Rooy. "Het heeft geen zin om mensen af te sluiten voor wat je te vertellen hebt door beschuldigingen te uiten. Je moet ze eerst een referentiekader geven".

Als voorbeeld noemde hij een recensie in de Telegraaf, waarin voortdurend gesproken werd over "de stam" van Solem, "de stam" van de Alma Sola e.d. Ze hebben de recensent uitgenodigd er over te komen praten en uitgelegd dat het net zo'n onzin is om in Nederland te spreken over "de stam" van boer Jansen en "de stam" van boerenknecht Pietersen, die in een film met elkaar in conflict raken. Toen pas slaagde er enig begrip. Dat begrip moet eerst aanwezig zijn voor je "verder" kunt gaan.

Het ligt in de bedoeling om in de toekomst meer films te gaan maken die zich op Curacao afspelen, maar dan wat later in de geschiedenis als in de agrarische gemeenschap van rond 1900, dat gestalte kreeg in het "sprookje" Almacita. Felix de Rooy: "We hebben wel het verwijt gekregen dat we niet zijn begonnen met het uitbeelden van de slaventijd, maar dat heeft vooral een heel prozaische reden: zo'n produktie kost miljoenen en dat geld hebben we niet. We zijn afhankelijk van subsidies".

Almacita di Desolata kwam tot stand door o.a. gelden uit het Fonds voor de Nederlandse Film, de Sticusa en het OKSNA. In grote lijnen schetste de Rooy wat er allemaal bij komt kijken voor een film in de bioscoop te zien is.

In de discussie die op de lezing volgde werd door diverse mensen kritiek geuit op onderdelen van de film en op de plaats van vertoning (de Tempel). Het maakte in elk geval duidelijk dat het publiek zich betrokken voelt bij deze produktie.

Marjo Nederlof

AMIGOE DINSDAG 29 APRIL 1986

Opnamen op St. Eustatius gestart

NOS-ploeg begint verfilming van Antilliaanse geschiedenis

ST. EUSTATIUS — De afgelopen week heeft een NOS-ploeg o.l.v. Kees Langeraad enkele dagen op St. Eustatius vertoefd. Langeraad is regisseur-producer bij de NOS-televisie en belast met de eindredactie van een serie over de geschiedenis van de Nederlandse Antillen.

Dit programma wordt gemaakt in samenwerking met de ATM op Curaçao, TeleAruba en de Foundation Broadcasting Network op St. Maarten. De plannen hiervoor bestaan al enkele jaren. Probleem was echter een auteur te vinden die bereid en in staat was aan de film mee te werken alsmede een regisseur-producer te vinden. De aanlooptijd was daardoor langer dan voorzien.

De opnames op St. Eustatius waren de eerste voor deze geschiedenis, die ditmaal vanuit de Antilliaanse gezichtshoek bezien wordt. Het feit dat er op St. Eustatius al eeuwen een indiaanse bewoning is geweest vóór de ontdekking van Amerika door Colombus hoort, aldus Langeraad, zeker bij die geschiedenis. De serie heeft een voorlopige indeling in vieren.

Het eerste deel behandelt de vroegste geschiedenis van de eilanden, waarin de indiaanse bewoning, de komst van de Europese kolonisatoren en de komst van de slaven belicht worden. Het tweede deel laat de interactie zien die er bestond tussen de Antillen en de regio, de Bovenwinden met de omliggende eilanden en de Verenigde Staten, de Benedenwinden met Zuid- Amerika in de 18e eeuw. De Golden Rock-periode past daarin, waarin gesproken wordt over het contact tussen de Antillen en de regio.

Het derde deel begint met de vrijmaking van de slav[illegible] in 1863 en behandelt all[illegible] wat daarna gebeurde. Bevoogding vanuit Nederland bleef weliswaar gehandhaafd, maar wel met nieuwe economische initiatieven met de ontwikkeling van de olieindustrie op de Benedenwinden als hoogtepunt. De economische werkelijkheid op de Bovenwinden aan het einde van de 19e en het begin van de twintigste eeuw was een afgang. Er werd weinig voor de eilanden gedaan. Van alles werd er geprobeerd, maar in feite begon de opbloei pas met de komst van de toeristen.

Het laatste deel zal vnl. gewijd zijn aan de politieke ontwikkelingen, de politieke partijen, de vakbonden, het streven naar verdergaande autonomie, de Ronde Tafelconferentie en de status aparte van Aruba. De opnames voor de series zu[illegible] in een tijdsbestek van twaa[illegible] weken gemaakt worden op alle zes de eilanden, verdeeld over een aantal weken in de regentijd en een aantal weken in de droge tijd. Najaar 1987 zal de film vertoond worden in Nederland en waarschijnlijk tegelijkertijd op de Nederlandse Antillen.

VRIENDELIJKE SFEER OP EXPOSITIE ADELHEID AUGUSTUS

WILLEMSTAD — Zondagmiddag werd in landhuis Bloemhof door mevrouw Annemiep Oltheten, een vriendin van de schilderes, de expositie geopend van mevrouw Adelheid Augustus. Het is de eerste keer dat zij alleen in de belangstelling **staat** tijdens een tentoonstelling waar werk van haar hangt; eerder heeft zij wel meegedaan aan groepstentoonstellingen, maar tot dit moment achtte zij de tijd nog niet rijp om solo naar buiten te treden.

De prijzen variëren van f. 100 tot f. 500.- en de olieverfschilderijen zijn tot en met 30 april te zien, dus haast U want het is best de moeite waard om even te gaan kijken.

De 29 schilderijen hebben merendeels het Curacaose landschap en Curacaose huizen tot onderwerp. Wereldschokkend zijn de schilderijen niet, maar door de frisse kleuren en de niet pietepeuterig afgewerkte wijze van schilderen zijn voorstellingen ontstaan die een vriendelijke sfeer uitademen.

Door verschuiving van het horizonperspectief naar het kikvorsperspectief is een onderwerp als "Huisjes St. Willibrord" (nr. 2) heel wat aardiger uitgewerkt dan kunukuhuisjes meestal worden afgebeeld.

Minder levendig dan de landschapsschilderingen vind ik werken als "Martijn" nr. 14) en de stillevens 10 t/m 13, die ontstaan zijn in de regentijd, toen zij niet buiten kon schilderen. Dat komt niet alleen door de onderwerpen maar ook door de benadering ervan; veel boeiender is bijvoorbeeld nr. 7 "Mandarijnen": meer in de stijl van haar overige werk, dat (om even een etiketje te plakken) kubistisch-impressionistisch aandoet.

Ondanks het gebruik van veel kleuren is de indruk die de schilderijen maken niet die van een kakelbonte mengelmoes maar maken de kleuren er een heel natuurlijk onderdeel van uit en ontstaat het gevoel van een steeds wisselende lichtval en door de wind bewogen bladeren.

Als onderwerpskeuze is nr. 27 "Shell Emmastad" wel verrassend, maar mevrouw Augustus lijkt me beter op dreef te komen als ze Grote of Kleine Knip schildert.

Wie van het eiland vertrekt en een blijvende herinnering aan Curaçao wil meenemen komt in landhuis Bloemhof vast aan zijn trekken.

Marjo Nederlof

WILLEMSTAD — Applaus klaterde op, nadat de eerste "eigen" tentoonstelling van Adelheid Augustus officieel was geopend.

De artieste (links op andere foto) poseerde daarna met Annemiep Oltheten, die de expositie opende.